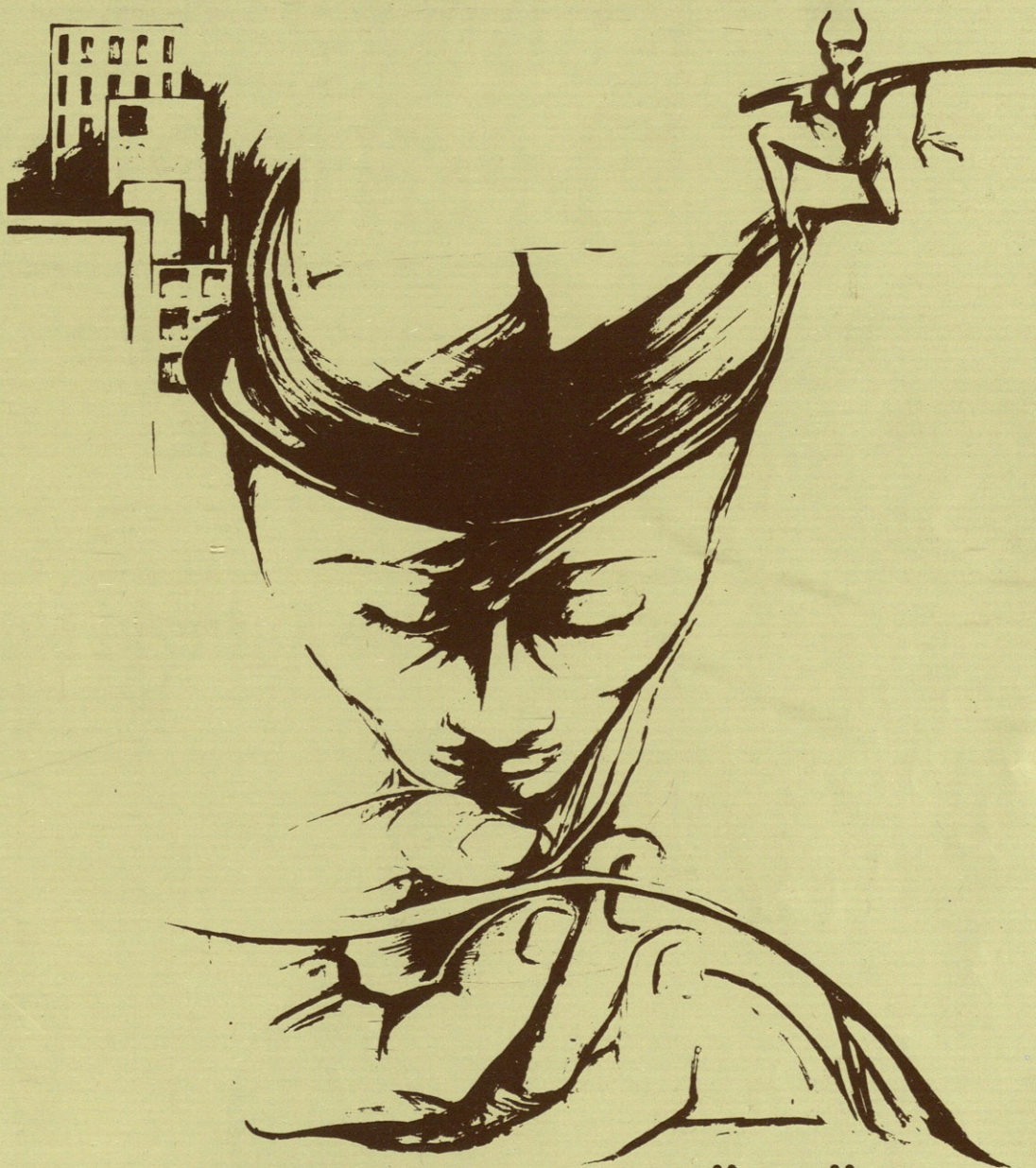

ARGIA

1982 - Uztaila 25 - XLVgarren urtea 942 zenbakia 75 pezta

PETTE BASABÜRÜ, BENETAN PASTORAL BERRIA

«Bikilarekin solasean:
botoa HBri, komunisten fusioa, LKlre bideak...

Pio Berasategi:
«Gazte Lotsagabeak behar ditugu

Lantsari edo pentsioa Lan Kide Aurrezki-an helbideratze hutsez lor ditzakezun abantaila batzuk:

- Zai egon behar aspergarririk gabe lantsaria eskuratu
- 500.000 pezetarainoko presta-menak lortu
- Zure diruari interesik errentagarrienak kendu
- Gure Banka-zerbitzu guztiak gozatu: VISA txartela, Bidai-Txekeak, Gasolina-Txekeak, etab.
- Ibilaldi babestuetan lehentasuna izan
- Sariketa eta zozketa berezietan partaide izan.

Eska ezazu gaur bertan zure lantsaria Lan Kide Aurrezki bidez ordain dakizuen eta balia zaite abantaila eder hauetaz.

Zure

LANTSARIARI

PENTSIOARI

**erants abantaila
berriak.**

**Lan Kide Aurrezki bidez
kobratuz.**

**CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKI**

Euskadiko Kutxa

modu sinple eta atsegi-
nean kontatzen bait da
istorioa. Textoa letra
handiz agertzen da li-
buruxkaren ezkeral-
dean eta marrazkiak,
Jesus Lucasek, ohiz-
koa duen estiloan kut-
tunki moldatuak, esku-
bialdean. Textoa Jo-
xan Antonio Ormazabal-
ek Barandiaranek ja-
sotako ipui bat oinarri-
tzat harturik. Honela
atsegin zaien azal lo-
bat eskaintzen zaie, eta
ez beraiei bakarrik,
egongo da «haurtxo»
helduagorik marrazki-
tan erreparatu eta be-
hin gutxienez liburua
irakurriko duenik.

**LAU ANAIK, Jo-
xan Antonio Ormazabal
eta Jesus Lucas. El-
kar, 300 pta.**

Axut Saileko beste
hiru liburuxkak beza-
la, hau ere EKINTZA
ikastola Pedagogi Tal-
dearen ideia batek bul-
tzatua datorkigu. Li-
buruxkaren aurkezpe-
nean honela diote era-
gintzaileek, «Argitara-
lortu hau duguna hau
da: gure haurrek geure
kultur ondasuneko is-
torio eta kondairen be-
rritarako bide egokia
aukeratu dute, nahiko

tionale et d'Art Popu-
laire» delako elkarteak
eginda. 1897. urtean
ospatu zen euskal tra-
dizioei buruzko kon-
gresu batetan agertuta-
ko lanen argitaralpena
da; argitaralpen hau
kongresua ospatu eta
bi urtetara egin zen.
Beraz 1899.ean. Inte-
resgarri da liburu hau,
orain ia mende bat egi-
niko lanak gaur egun-
goekin alderatzeko.
Gure herriko folklore
eta ohitura zaharrek
interesatua dagoenak
aurkituko du, dudarik
gabe, gustoko duen
gairik. Gisa honiako
birargitaralpenak bes-
talde, ahozko liburua
daitezkeen liburua be-
rreskuratzeko aukera
egokia eskeintzen di-
gute. Ongietorriak ho-
nelakoak.

**LA TRADICION AU
PAYS PASQUE as-
koren artean, Elkar,
595 o., 1.000 pta.**

Liburu lodi bezain
interesgarri honen bi-
rrargitaralpena dela
esan behar da. «Socie-
te d'Ethnographie Na-

**88 POEMAS, Ernest
Hemingway: Planeta,
184 o., 400 pta.**

Hemingway idazle
bezala ezagutzen dute-
nak, nobelagile bezala
ezagutzen dute, nobe-
lagintzan lortu bait
zuen ospea. 1926.ean
argitaratua zeukan
«Fiesta» nobelak arra-
kasta izugarria lortu,
gero-gero eta gero eta
gehiago bere nobela
eragin handia izan
dute, kasu hauetan
tatu ohi denez,
ren ondorioak izan
sutsuak ere, ez ziren
Denak

**La Tradition
au Pays Basque**

aste honetako

Aipamen: Mención
Aldentzeko: Urruntzeko
Ausarki: Abundantemente
Antzeslari: Teatrolari
Arrastoa: Pista
Begibistakoa: Evidente
Berreskurapena: Recupera-
ción
Bide gurutzea: Kruzea
Bidetxiorra: mendiko bide es-
tua

Deritzana: Deitzen dena
Diharduen: Ari dena
Elki: atera
Errejent: maisua
Erreusitu: Lortu, garaitu
Estalpe: cobertizo
Esparrua: ámbito
Etekin: fruitua
Gaitzerdi: mal menor
Haitatu: Hautatu
Harana: valle

EL CASO ALMERIA, Mil kilómetros al sur, Antonio Ramos Espejo; Argos Vergara, 162 o., 500 pta.

Erraz ahazten ez diren horietako gertaera garrantzak gertatu ziren. Epaiketa orain egiten ari direnean Ramos Espejok Almeriako buruzko trajediari eman du erreportai horretarako argitara. horretarako lan eskerga eginez eta Santanderetik Almeriarako bidea korrituz, «heriotzaren kilometroak»: Roson minis- trariak haseratik esan izan zela. «Errore» ho- rren ingurukoak azter- tzen dituz egileak. Kon- funderik? Gertaera ne- koen berri izateko be- harreko liburua, egi- lea Andaluziarekin ze- rikusirik daukaten gaietan espezialdua bait dago.

ASTIGARRAGAKO JAIAK

Santio festak oso he- datuak dira E.H. guz- tian. Astigarragakoak ere ba dute fama. Hauek izan dira beren festen berri ekartzera etorri zaizkigunak eta hara zertan diren.

24. 25. 26. egune- tan «KULTUR EMANKIZUNAK», erakusketa, aldiakari- etabar.

24. larunbata, fubo- la, dantza, pelota- saioak.

Gau-festa «DIA- MANTES» konjun- toarekin.

25. Santio eguna, tiropitxon, tiroalblan- ko, erromeria, dantza- riak haur antzerkia, txar- ranga «txutxu mutuak» trikitixa, sagardo da- taketa, zaldi proba bertsolariak herri bazkaria Inaki Gorostidi harri- jasotzailea emakume proba. Aitxa porru eta ondo pasa.

Can't stop

hiztegia

Hestea: intestino
Ikerketa: azterketa
Langabezia: paroa
Lautada: llanura
Lehorra: seco
Lehortea: sequía
Lepo: collado
Mendi katea: cadena
Mordo: pila
Neurriak: medidas
Pagadi: pagoak dauden tokia

Sinetsi ezina: increíble
Sos: txanpon
Susmatu: nabaritu
Tontorra: gailurra
Urez Handia: urez harunzko aldea
Urrats: pauso
Urtatza: embalse
Usaia: ohitura
Usadio: ohitura
Zerga : impuesto

«Bikila»-rekin, botoa HBri emango omen dioten eta...

«LKI, EMK eta LAIA BAT EGIN NAHI DITUGU»

Liga Komunista Iraultzailekoek beren kongresua bukatu berria dute, eta nondik nora dabiltzan eta noruntz jotzeko asmoa zuten jakin nahi genuen. Hauteskundeak, batzuek diotenez behinik behin, gainean ditugula gainera eta... J. L. Iriarte «Bikila» harrapatu du. Hor dituzu, erositako prezioan, hark guri esandakoak.

ARGIA.- Ligaren kongresua bukatu berria duzue eta bidezkoena hartaz hitz eginez hastea dirudi.

BIKILA. Kongresu batean proletatika politiko osoa aztertu ohi da. Baina erresumen gisako bat egiten saiatuko naiz. Lehenengoz, kapitalismoaren hirugarren aldi honetan nazio arazoak ze garrantzi duen iraultza sozialistari buruzko bidean, eta Estatuak agertzen dituen ezaugarriak Euskal Herrian ikusten diren irtenbideak, erreformaren errejimena kontutan harturik. Bigarrenik, langile mugimendua bai politika aldetik eta baita sindikatuenetik hartuta.

Beste aldetik, Euskal Herriko problematikan sakondu nahi izan da, dauden bi blokeak aztertuz, Estatutoaren aldekoak eta hausturaren alde gabiltzanok eta posible diren aliantzak. Iraultzaile alderdiak sakabanaturik gaudela ikusten da, gainera, nolabait langile mugimendutik gatozenak., Garrantzitsua izan da, ekintzen aurreko batasun baterako bideak bilatu direlako, eta alderdi iraultzaile berri bat sortzeko asmoa eta epeak formulatu direlako.

ARGIA.- Kongresuak eman duen fruitua gustora egoteko modukoa al da?

BIKILA.- Nik nahiko ongi ikusi dut. Jakina, arazo guztiak ez dira azkeneraino eraman: nazio arazoaren teorizapena amaitu gabe dago, puntu asko ez dira erabat argi geratu. Baina alderdi berri horren proposamena,

beste posibilitateen azterketa,... interes haundikoak izan dira.

ARGIA.- Haustura edo ruptura aipatu diguzu. Esatea errexago da...

BIKILA.- Adierazpen zabaleko hitzak dira, bai. Hala ere, gu garbi gabiltza erreforma honen kontra, Estatuto honen markotik kanpo, autodeterminazioaren alde, demokrazia lortzeko. Horretarako, EMK, LAIA eta HBrekin ditugun harremanak sendotu beharko lirateke. Baina aliantzak besterik dira, aliantzak egiterakoan, agian ez litzateke horiekin bakarrik konta beharko.

ARGIA.- Hori gehixeago argitu beharko zeniguke, aliantzen gora behera hori.

BIKILA.- Esan dizut bi kanpoak

konfiguraturik daudela, eta gu hausturarenean gaudela. Eredu horretan egin beharko ditugu lehentasuneko aliantzak, EMK, LAIA eta HBrekin, ezberdintasunak ahaztu gabe.

Baina, eta horretan ez gaude HBrekin ados, zenbait kontradizio gertatzen denean, aliantzak zabaldu behar genituzke. LOAParen kasuan adibidez. Ez bait da Estatutoa mugatzea, soilik. Euskal Herriaren aurkako erasoaldi zabalago bat da. Horregatik litzateke interesgarri LOAParen aurkako mugimenduan iraultzaileok ere egotea, gure jarrerak azalduz, eta gure kontsigna aurrean dugula: autodeterminazioa.

ARGIA.- Euskadiko Ezkerra zuen aurreko blokean dago. Nola ikusten duzue?

BIKILA.- Egia da hainbat gauzatan PNVren ondoan jarrera diferentek hartzen dituela, Lemoizen kasuan-eta. Baina une honetan bere politika osoa Parlamentura mugatua dauka, eta ez du gurekin jokatu nahi.

Lemoizen kasuan adibidez. Guk ere erreferenduma nahi dugu. Baina haien taktika ez doa masa mugimenduetatik barrena. Dena beren aldetik egiten dute, Armintzan egin zutena bezala eta abar., Dena dela interesgarria da EERI ere zenbait gauza konkretutan bultzada bat ematea.

ARGIA.- EE barruan bere burua berezi gorde nahi duen «Ezker Berri» tendentziak ere asko hitz egiten da, Larrazabalek ere aipatu zigun...

BIKILA.- Abangoardia iraultzailea batu beharra daukagu, lehen ere esan dizut. Eta horretarako, bi mugimendu baterakoi eman behar dira. Bata nazio burrukatik datozenen artean, HB, aipatu duzun Ezker Berria eta abar. Eta bestetik langile mugimendutik gatozenok. Era berean elkarren artean ere. Alde horretatik, harreman garrantzizkoak ditugu Ezker Berrikoekin eta bultzada bat eman behar zaie beren jarrerak argitu ditzaten. Zenbait arazotan eraman duten jokabidea positiboa bait da: Nafarroako pakearen aldeko frontearen aurrean, Bilboko manifestaldi antiterroristaren kasuan...

ARGIA.- Beste zenbait alderdirekin fusioatzeaz ere hitzegin duzue.

BIKILA.- Lehen epe batean, EMK, LAFA eta beste komunisten fusio bat egitea planteatzen dugu. HBekin ez da posible estrategia baterakoi batera iristea. Dena dela, elkarriketa sakon bat sortu beharra dago, argi hitz egin dezagun politikaz, alderdiez,... Guk horretarako borondate garbia daukagu.

ARGIA.- Autodeterminazioaz hitz egiten duzue. Gauzak nola dauden ikusirik askotxo esatea ez ote litzateke?

BIKILA.- Erreforma hau suntsitu gabe autodeterminazioa posible ez dela bistakoa da. Bide gradualistek hor irtenbiderik ez dute. EEren jokabidea alor honetan nabarmena da: autodeterminaziora epeka joan gaitzkeela, erreformaren bidez. Gu ez gaude horretan: masa mugimendu haundi bat eta aldaketa politiko gogorak gertatu beharko dute. Egoera iraultzaile batean bakarrik izango baita posible autodeterminazioa.

Gai honetan argi mintzatu gara: Herri bat Estatu batek bere barruan indarrez baldin badauka, libre izateko subiranotasuna lortu behar du. Hori autodeterminazioaren bidez ematen da.

ARGIA.- Egoera batean gertatuko liratekeen gauzetaz ari gara. Esaiguzu

orduan LKIk zer proposatuko lukeen autodeterminazioa emango balitz. Aukera bat egin beharko bait litzateke, independentzia, federalismoa...

BIKILA.- Erantzuna ez da bakarra, eta une hartan biziko genukeen arauera emango genuke. Espikatuko dizut. Sozialismoa eta subiranotasuna posible liratekeen Errepublika ba-

«ETaren biolentziaren lejitimitatea ez dugu dudan jartzen. Bideak bai»

ten kasuan, gu orduan federalismoaren alde aterako ginateke. Orain, egoera kaxkar batean, esan dizkizudan baldintza horiek beteko ez balira, independentzia bide bat hartu beharko genuke. Baina arazoa oinarrian ez da independentzia ala federakuntza. Arazoa Herriak erabakitzeke subiranotasuna bere eskuetan edukitzea da, autodeterminazioa. Oraintsu irakurria dut Jugoslaviako konstituzioa, eta horko estatu guztiek daukate elkarrekin egoteko nahiz separatzeke eskubidea. Guk nahiago genuke holako Errepublika bat.

ARGIA.- Eta non geldituko litzaguke Ipar Euskal Herria?

BIKILA.- Hori ez da independentziaren prolematikan sartzen, batasunarenean baizik. Euskal Herria batu dadin bi aldaketa iraultzaile bait dira beharrezko, bi estatuetan lortu beharko litzateke haustura.

ARGIA.- Nolako harremanak dituzue Estatu Espainoleko Liga Komunista Revolucionaria delakoarekin?

BIKILA.- Ez dugu ezer kamuflitzen: alderdi bat gara. Eta IV Internazionalen gaude, hori ere beste maila batean alderdi bat delarik. LKIk bere nortasuna gordetzen du, eta Euskadi mailako nazio politika geurok erabakitzen dugu. Hori ez dago LCRren estrategia batuarekin kontraesanean, Estatua suntsitzeko estrategiarekin.

Gauzak luzarorako doaz eta iraultzaileak pazientzia haundia behar du»

ARGIA.- Zer moduz konpontzen zarete Ipar Euskal Herriko LCRkoekin?

BIKILA.- Harremanak baditugu, haiek gure Komiterra etortzen dira batzuetan eta gu ere joan ohi gara.

SEASKAren aldeko, errefuxiatuen aldeko buruketan eta abar elkarrekin ibili gara. Dena dela, ez ditugu guk nahi bezain harreman sendoak.

ARGIA.- Herri Batasunari buruz hitz egin beharko dugu honez gero.

BIKILA.- Hori izan da gure kongresuko punturik garrantzitsuenetarikoa. Masa mugimendu erradikalea HBren barruan edo inguruan mugitzen dela ikusi dugu. Milaka pertsona manifestaldietan, burrukan... eta langile mugimendu erradikal eta positibo bat. Diferentzia politikoak baditugu, iraultzaileen sailean normalak direnak, baina bere joerak eta erresistentzi mezuak positiboak dira. Orain HBri kolpe bat eman nahi zaio errepresioaren bidez, eta Euskal Herria erresistentziko litzateke. Horregatik behar dugu eguneroko burrukarako aliantza, errepresioaren aurka.

ARGIA.- Hauteskundeak ere las-ter omen datoz...

BIKILA.- Hauteskundeetarako ez daukagu oraindik jokabide finkorik. Eztabaidatan sartuak gaude LKI barnean. Boto utilaren arazoa planteiatzen bait da elezio hauetan. Dena dela botoa LKIREntzat ez dugula eskatuko aurreratu diezazuket. Seguruena, botoa HBri emango diogu.

ARGIA.- LKI eta HB, ETArekin VI. Biltzarrean egin zen aukera hartako bi bideen urruneko ondorioa zarete,

«Ezker Iraultzailea batasun bideetatik sartu beharra dago».

bakoitza beretik. Orain HBri botoa ematea ez al da haiei arrazoi ematea?

BIKILA.- Begira, gauzak diren bezala gertatu dira. Dena dela botoaren kasuan zuk diozun hori ez da erabat egia. Adibide bat jarriko dizut. Salamancan jendea PSOeri botoa eman diezaiola eska diezaiokegu, baina esplikatuko beharko genuke: «mal menor» bezala dela, langileok haiek gobernuan egonik ere burrukan jarraitu beharko dugula, badakigula nondik joko duten. HBren botoa ez genuke hola, «Voto de desconfianza» bezala, esplikatuko. Badakigu zentralismoaren kontrako fronte guzti hori sintetizatzen duela HBk.

Gure historiaren autokritika bat egiteko beti gaude prest. Baina hone-

kin ez diogu HBri gauza guztietan arrazoi ematen. Izan ere, nazio arazoak duen pisua oso prolematikoa da. Lehen beste bat zeukan. Hemen-dik bi urtetara langile mugimenduak beste itxura bat hartzen badu? Ez jakin.

HB barruan potentzial iraultzaile oso ona ikusten dugu, eta harreman zintzoak nahi ditugu. Eta estratejiak ere diskutitu.

ARGIA.- Batzuek terrorismo eta besteek burruka harmatu deitzen dioten hori ere aztertuko zenuten zuen kongresuan.

BIKILA.- ETak Euskal Herriko politikan duen eragina aztertu dugu, nolabait HBren gidari dela ikusirik. Horregatik erreferentzi gisa aztertu dugu gehiago. ETA askatasunerako mugimendu politiko bat kontsideratzen dugu, zapalkuntzatik sortua eta iraultzailea. Jende asko konzientziatu du, alde horretatik positiboa da. Biolentzia bestalde sistemaren kontraesanetatik sortzen da eta zilegizkoa da. Lejitimitatea ez da dudan jar-tzen.

ETArekiko gure diferentzia bideetan dago, ea utilak ote diren langileen autoeraketa bultzatzeko. Diferentzia estrategietan dago. Ez gara pakezale, estatuaren suntsiketa biolentziazkoa izango bait da. Baina praktikan beste bideetatik jo beharko litzateke, eta askotan ez gaude haiekin ados.

ARGIA.- Gehixeago zehaztuko al zenuke?

BIKILA.- Pedagogia zaindu beharra dago. Eta guk orain ETaren ekintzak ez ditugu prentsaren bidez kritikatzeko, bakarrik ZUTIKen bidez-eta. Baina segun ze ekintzatan, zer suposatzen duten begiratu behar da. Otsailaren 23 inguruko ekintza gorakada, adibidez, kaltegarria izan zen, antigolpismoa sortzeko ez zen onuragarri izan, bildurra sortu zuen. Orain, Lemoizen aurkakoak-eta? Bakoitza bere momentuan neurtu behar da.

ARGIA.- LAIAkoek biolentzia insurrekzionalaz hitz egin ziguten. Zuek ere hortik jotzen al duzue?

BIKILA.- Guk ez dugu espontaneismoan sinisten, ez baita biolentzia artifizialki sortu behar. ETaren linea alde horretatik gauza espektakularrak egitea da. Baina positiboa langileak autoeratzeko da.

Greba gogor batean langileria barruan sortzen dira medioak. Errendarian, mugimendua aurreraka zihorean, jendeak ondo ikusten zuen «gora eta militarra» esatea. Nik asanbladatan ez nuen kritikatzeko. Baina polizia herrian sartu ez zedin zer egin-eta planteatzeko gauden.

Bidea, dena dela, luzerako da, eta jendeak hori ulertzeko posibilitate gutxi du. Iraultzaileak pazientzia behar du.

AGIÑA

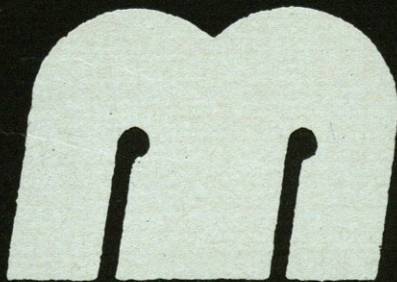
AUZMENDI

JAZTEKO MILA AUKERA, BAINA AUZMENDI
BAKARRA DUGU.

SASTRE VERGARÁ, 1 DONOSTINKO ESTILOA

kirolzaleen zerbitzutan

miner

donostia

271050 eta 270447

SEASKAK ZERBAIT LORTU, DENA EZ

Hil honen 11ean egin zuten beren Biltzar Nagusia SEASKA, Ipar Euskal Herriko Ikastolen elkartekoek, Azparraren. Eta han agertu zitzairen zehatz-mehatz guraso eta laguntzaileei, zertan bukatu diren gose grebaren ondorioz hasitako negoziaketak.

Administralgo frantsesak azkenean onartu du Seaskarekin negoziaketan sartzea, eta ez da gutxi. Batetik orain arte pilatua dagoen zorra (milioi bat libera, 17 milioi pezeta) berehala betetzea, arazo konkretu batzuk (umeen eskolarako garrak, bazkariak...), konponduko diren hitza eta gerora begira sortuko diren diru beharrak aztertzeko komisio bat sortzea, horiek dira eskuratu diren lorpenak.

Beste aldetik ordea, oraindik ere Administralgoak ez du bere gain hartzen ikastolaren diru behar guztia, euskarazko irakaskuntza legeztatzeaz ez da hitzik esaten eta Ipar Euskal Herrian bi irakasbide jartzearen arazoa (bat euskaraz eta frantsesa bigarren hizkuntza, bestea alderantziz) ez da onartzen.

Dirua abuztuaren hasierarako espero da. Baina garbi utzi nahi izan zen orain arte erabilitako medioak ez direla aurrerantzean baztertzen, eta lehengo helburuak dihardutela gaur ere.

A!, eta larri asko dabilen ikastolarik ere badea: Maulekoa, Baigorrikoa, Donapaleukoa... haur faltaz.

PETRONOR BAI GORA TA GORA...!

Krisi latz batean murgildua dagoela Euskal Herriko ekonomia. Baina ez dirudi horrek hemengo guztiak harrapatzen dituenik. Ez Petronor behinik behin. 1981ean ia 2.000 milioi pezetako etekina atera bait du, enpresak argitara berri duen urteroko memorian adierazten den bezala.

40.000 milioi erabili behar omen ditu lantegiaren zabalketan. Eta hor izanen da, aldi baterako behinik behin, 2.500 langilerentzat beharra. Hor lanean sartzeko asmorik baduzu, ordea, txukun-txukun azaldu behar dituzu eskabidean zein sindikatutakoa zaren, kargurik izan duzun etabar.

Baina Petronor enpresa euskaldun bat da eta maitatu behar dugu.

ETXENIKEK DERIORI BAI, UEURI EZ

Udako Euskal Unibertsitatearen inaugurapean parte har zezan konbidatu zutela badakizue, Pedro M. Etxenike, Hezkuntzako kontseilaria. Eta berak onartu ez. Hil honen hasierako ARGIAN esan genuen.

Eta horra non agertzen zaigun Labairu Ikastetxearen (Derio) ospakizun batean. Eta «Eguzki», eta gotzaia, eta Zugaza, eta... Ez dago gaizki. «Euskararen geroa euskaldun guztion artean ernatu eta bideratu beharko dugu, noski, adinak adin eta koloreak kolore», esan omen zuen, DEIA egunkariak esan zuenez.

Beti ixkanbila nahian gabiltzala esango digu norbaitek. Baina eske martxa honetan ez da alerik ere bizirik aterako. Edo karneta eskatzen duzu edo infernura.

HB-KOAK BANAN BANA BARRUTIK

HB inguruko jende mordoari ari zaio polizitegietatik pasatzea tokatzen. Parlamentari, alkate, kontzejal, inguruko, ezagun... Laster guztiek izango dute, zeinek gehiago, zeinek gutxiago, hurrengo hauteskundeetako mitinetan kontatzeko komeriarik.

Beno, hurrengo eleziotan... Ilegalizapen usaia ere gero eta hedatuago dago.

Beste horiek, banderak abertzaleen eskuetatik hartu dituztenean, jendea xuabexego tratatzen hasiko al dira!

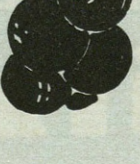
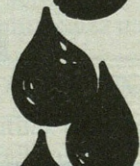
gure irratia donostiatik. ENTZUTEN DELA

Juanra Lukek idatzi digu Donostiako «La Paz» auzotik. Iparraldeko «Gure Irratia» entzuten duela bere etxetik. Badakizue goizero euskara hutsez ari dela emisora hori, FMko 94,5 MHzetan, Baiona alboan dagoen Milafrangatik.

Gipuzkoa eta Nafarroa aldean entzuten al duze? Bultzadaxo bat merezi lukete.

ZUBEROAN IRRATI BERRI BAT

Eta denbora gutxi barru, gainera. Horko elkarrekin guztiak hitz egiten ari omen dira, denek parte hartu ahal izan dezaten. Dirudienez, euskaraz emanaldiak egin ahal izateko ba omen da zenbait arazo, horretarako gai izango den jende eskasigatik batik bat.

MUNDUAN HARREMAN EKONOMIKOAK ALDATZEN ARI

Sozialismoa goiti

Begi bistan agertzen den lehen-biziko fenomeno haxe da: azken hamarkadetan Afrika, Asia eta Ameriketako sozialismoaren hedapena. Sozialismoaren bideetan nolabait hasi diren herriek geroz eta eragin politiko-ekonomiko handiagoa dute. Sozialismo eta kapitalismoaren arteko indar erlazioa aldatu egin da, bigarren-agoaren kaltetan.

Horrekin batera, edo lehen-txeago baina zentzu berean, imperialismoarengandik askatu diren koloniak (gehienak) eta neokoloniak (gutxi batzuk), nahiz eta sozialismora ez heldu.

Nazio imperialistak/nazio desarrolatugabeak

Nazio imperialistek ez daukate lehen bezala mundua heuren artean banatzerik, territorialki bederen. Orden ekonomiko berri bat inposatzen da, ondoko puntutak kontutan hartzen dituenak:

- herri desarrolatugabeen erreibindikazio minimorik ez duen imperialismoak betetzen.

- herri desarrolatugabeek elkartasun erakundeak sortu dituzte, politikoak (Lerro-tugabeak = «No-alineados») eta ekonomikoak (OPEP, COMUNBANA...)

- FMI eta Banku Mundiala ez dira gauza, munduko ekonomi kapitalistaren erregulatzaile bezala.

Nazio desarrolatugabeetan fe-

nomeno nabarmen bat ari da gertatzen: nazionalizazioen gehitzea. Honek ez du esan nahi nazionalizazioak aurrera eramaten dituzten herriak independenteago bihurtzen ari direnik, normalean aitizitik da; bakarrik, Estatu hoiek ageriago hartzen dutela parte, nor bere ekonomian.

Inperioen artekoak

Estatu Batuek, Europa kapitalista eta Japonenkin negoziatzea, geroz eta beharrago dute. 70 urtetan, hiru bloke hauen egoera honelatsu egon da:

- USA: Japon eta OPEP-eko herrieekin, defizit handiak. EEE-kin superabit tikiagoak, 60-tan baino. Desarrolatugabeekin, saldo positiboagoak.

- EEE: Japonenkin nolabaiteko defizita. OPEP-ekoekin, defizit ikaragarria. Gainerako herri desarrolatugabeekin, gehiagoko superabita.

- Japon: Bai USA eta EEE-arekin eta bai desarrolatugabeko herrieekin, superabit bortitzak.

Ikusten dugunez, herri botere-tsuotako krisiak, oraindik ere, pobreen bizkar erortzen dira. Noiz arte?

Desarrolatugabeetan

Hauetan hiru talde bereizi ditzaiegu: 1) petroleodunak, herri kapitalista desarrolatuekin harremanik bizienak eduki dituztenak; 2) «manufaktura-dunak», manufakturak egiten espezializatze bidean (Mexiko, Brasil, Korea,

Txile, Marruekos, Filipinak...); eta 3) bestelako lehengaiak kanporatzen dituztenak, pobreenak eta azken batean beste guztien gorabeherak jasaten dituztenak.

Kapitalismoa arrazionaltzen; gu ere bai

Izan ere, nazio desarrolatuak «arrazionaldu» beharrean daude, kapitalismoaren lojikan barnean noski. «Arrazionaldu», produkzio aparatua errentagarriagoa izan dadin, bai barru merkatuei begira, bai heuren arteko merkauari begira, eta bai, batez ere, alde batetik edo bestetik (sozialismotik ez bada kapitalismotik beratik, horiek ere «arrazionaltze-ko» gauza baitira) gora dihoazen herri pobreen merkatuei begira.

Oso aldaketa interesgarria gertatzen ari da: herri desarrolatuak ez dute herri pobreetatik orain arte bezala «langile merke»rik onartzen. Orain, kapitala da herri pobreetara joaten dena: zergatik ez nor bere herrian explotatu?

Prozesu honek aurrera egiten badu, batetik, herri desarrolatuetako langileria baztertuta geldidateke, eta bestetik —menpekotasunak irauten duen bitartean— herri pobreetako langileak pobre segituko dute.

Horrexegatik deritzot interesgarri: batzuen eta besteen interesak batera daitezkeelako, luza-roan. Hala izan dadila.

Pablo SASTRE

herriko plaza

Benetan Euskal Herrian makina bat gauza lotsagarri gertatzen da egunero, bainan zoritxarrez ez dugu oraindik, eduki beharko genukeen euskararen aldeko erreflejo instantaneo hori.

Euskararen berreskurapenak, edo normalizazioak, inplikazio pertsonal bat eskatzen du, eta borroka motetako bat salakuntza dugu, eta salatzeako ordua iristen denean salatu behar dugu, ez alu batzu garelako, baizik eta gure eskubideak defendatzeko.

Gaur hemen aipatuko duguna kasu bat besterik ez da, eta seguraski milaka daude, eta jakin arazi beharko lirateke. Kritika benetan eraginkorra dela pentsatzen dugu, beti bik baino gehiagok egiten dutenean, bestela ero batzuen seta dela erraz esaten da.

Duela gutxi Eusko Jaurlaritzak egiten dituen inkesta horietako batzu ikusteko aukera eduki genuen, izen burua nōski euskaraz zerman nahiz eta gainerako guztia erdaraz hutsez izan. Hau alde batetik, bainan beste horri bategan, BAI eta EZ jarri beharrean, BAY eta EZ jartzen zuen. Erdaraz SI eta NO jarri beharrean ZI eta NO jarriko balu, seguraski paper guztiak bota eta berriak egin araziko zituzten, bainan euskaraz inork protestatzen ez duenez gero aurrera.

Gipuzkoako Foru Aldundiak, euskararen alde NUN NAHI ETA NOIZ NAHI EUSKARAZ kanpaina kaleratu zuen eta NON jarri beharrean NUN jarri dute, eta lasai lasai aurrera, hau ez da okerreina gainera, baizik eta, kanpaina erdi erdian, zergak kobratzeako horriak erdaraz hutsez atera dituzte. Euskara hutsez atera baziren ikaragarritzko saltsa sortuko zen, «erdaldunak baztertu nahi gaituzte...» edo J.M. Bandresek esan zuen bezala «fascismo linguistico»... bainan erdaraz hutsez denean ezer ez.

Duela gutxi Donostian, «bajada del Urumea» kartelak ikusi ge-

EDICIONES VASCAS ETA EUSKARA

nituen, eta hauek euskaraz ere egitea saiatu ziren, bainan nola ez, erdaraz, julio hilabetea agertzen zen, eta euskaraz, ekaina, eta laisai...

Gertaera hauek, eta horrelakoak jakin arazi beharko lirateke beti publikoki, euskararen tentsioa mantentzeko, eta erdaraz hutsez ezer egin baino lehenago jendearengana euskararen erabilpenarekiko erreflejo hori sortzeren.

Hauek, orain arte aipatutakoak, kalean ikusten direnak dira, bainan badaude kalean ikusten ez direnak eta benetan larriak direnak.

Duela hilabete batzu, Tolosan gertatutakoa dugu kasu hau, eta hain zuzen Ediciones Vascasekin. Badu Ediciones Vascasek haurrentzat ateratako entziklopedia antzeko liburu bilduma bat, euskara hutsean. Hala nola duela hilabete batzu liburu bilduma hau saltzen ari zela, saltzaileak, Tolosako euskaltzale baten atea jo zuen.

Atea zabaldu bezain laister, edozein saltzailek botatzen duen roiloa erdaraz jo ta ke hasi zitzaion. Tolosarra benetan harrituta geratu zen, haurrentzat euskara hutsez idatzirik, Ediciones Vascaseko saltzailea erdaraz...

Euskararen arazoa aipatu zion saltzaileari eta bere ikuspuntua azaldu ere. Saltzaileak hasieran euskara ez zekiela adierazi zion, bainan ulertzen zuela. Elkar hizketa luze bat eduki ondoren, azkenik euskara bazekiela, bainan ez ongi adierazi zion saltzaileak...

Berriz ere euskara erabili beharra dagoela eta zer esanik ez euskara hutsean dauden liburuak sal-

tzen ari bada bat eta abar...

Azkenean, Tolosarrak, euskaraz zeudelako eta bultza beharra dagoelako liburu bilduma hura onartu zuen, bainan kondizio bat ezarriz: ordain agiriak euskaraz jaso nahi zituela jakin arazi zuen. Saltzaileak apuntatu zuen «horri ordain agiriak euskaraz bidali» eta liburuak utzi ondoren joan zen.

Handik egun batzuetara jaso zuen lehen ordain agiria, bainan erdaraz. Benetan harriturik geratu zen, saltzaileak nota hartu bait zuen.

Hau ikustean, karta bat idatzi zuen tolosarrak, bere eskubidea Ediciones Vascas-koei jakin arazten. Bertan beraz, ordain agiriak euskaraz bidaltzeko edo liburuak bueltatuko zituela adierazi zuen. Liburu hauek 30.000 Pta. balio zuten.

Negoziante espirituarekin arazo hau begiratzuz gero, ordain agiria euskaraz jarri eta aurrera. Edo Ediciones Vascasekoak jatorrak direnez gero euskaratu, eta beraz ondo, edo Ediciones Vascasekoak ez dute kontutan hartzen euskaldunen eskubidea, eta ordain agiriak erdaraz bidaltzen jarraitu ondoren tolosarrak liburuak bueltatu behar izan zituen. Agian azkeneko hau pentsatuko duzue dela edo agian jatorrak direla. Ba ez bata eta ez bestea, oraindik okerrago. Ez zioten beste ordain agirik bidali ez euskaraz ezta erdaraz ere, bainan tipo bat bidali zuten liburu bildumaren bila.

Oso ondo Ediciones Vascas idatzi dugu, bainan hobe esanda,

MUY BIEN EDICIONES VASCAS...

ARLANTZ

ELTZAUR ≡ ONDOAK

Janari natural gutti dagoela orain esan ohi da sarri. Hala ere, errazago delako edo publizitateak konbentzitu gaituelako, janari natural guttien egoten den tokietara joaten gara erosketak egitera. Eta kontserbako janariak edo janari natural baina tratatuak erosteko ohitura dugu, azokako janari naturalei uko eginaz.

Bestalde, nahiz eta esan ohi den zuhaitzetik harako fruita dela hoberena edo fruitu sikua ere oso ona dela, gero eta ilusio guttiago agertzen dugu alor honetan ere.

Baserriak baserri-txalet bilakatuaz doaz. Duela guttirarte baserri inguruetan fruitarbolak zeuden eta mendi

eta basoetan pagadiak eta hariztiak batez ere; baina zuhaitz moztarik gehienak ere non nahi hazten ziren. Gaztainadiak eta sagardiak baserri-tik hurbilago egoten ziren. Bestea denda edo soroa zen.

Orain mendi eta basoetan, pagadi eta hariztien ordeaz, pinadiak daude. Gaztainadi eta sagardiak zeuden toki gehienetara ere pinadia jeitsi da. Eta hainbat landa, eta gal-, arta-, eta arbi-soro ere pinadi bilakatu dira.

Etxe ondoetan, baserri-txalet horietan batez ere, pago, haritz, urki, gaztaina eta sagar banakak ikusten dira, lehen zeuden fruitarbolei tokia ohostuz.

Asko guttitu direnen artean eltzaurrondoak daude. Gainera, daudentxoek lehen baino eltzaur guttiago ematen dutela esaten du baserri-txalet horietako askok.

Baserrian eltzaurrak betitik izan dituen baserritar batek esaten zuen bere eltzaurrondoek lehen beste fruitu ematen dutela orain ere; baina berak, batu baino lehenago, eratsi egiten dituela barda luze batez, lehen bezala.

Baserri-txaletarrek, oster, ez dituztela inoiz eltzaurrak erasten; helduaren helduaz edo haize gogorren baten eraginez erortzen direnean batu baino; uzten ez dituztenean sagu eta katagorrien janarizat. Eltzaurrondoaren segetu bakararra erastea dagoela esaten zuen, erasterakoan hainbat adar ttiki apurtzen zaiolako eta fruitarbolei inausteak egiten dien mesedea egiten diola eltzaurrondoari bardaz joaz adar ttikiak apurtzeak.

Julen KALZADA

ARGIAREN HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

ARGIA
k/Virgen del Carmen z/g
Ramonenea behea
Donostia-12
T: 283399

IZEN-DEITURAK

helbidea

HERRIA

PROBINTZIA

**KONTU HONETATIK KOBRA EZAZUE NIRE
HARPIDE-SARIA**

BANKU EDO AURREZKI KUTXA

SUKURTSALA

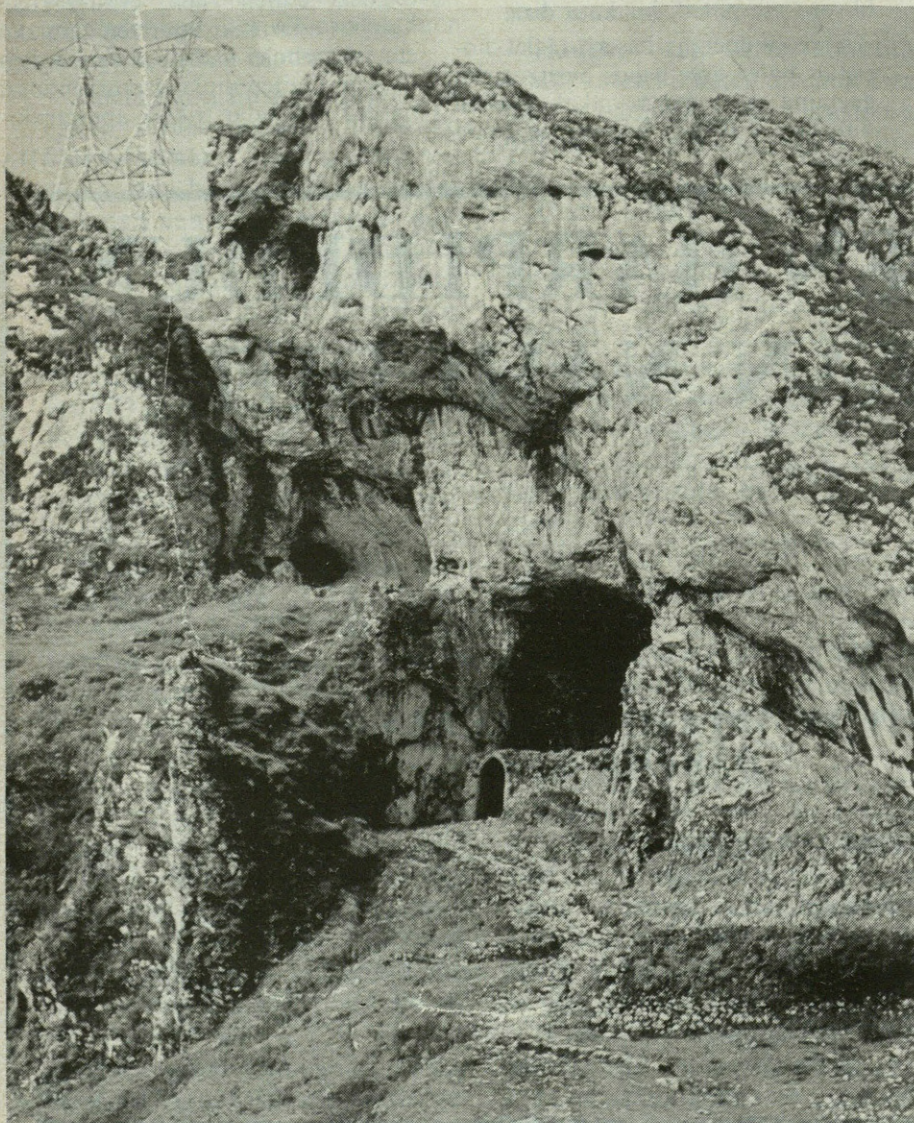
ZENBAKIA

Sinadura:

«OTZAURTETIK ESKORIAZARA MENDIZ»

GURE HERRIA EZAGUTU NAHIEAN

Bada bat baino gehiago seguraski, bere herria ezagutu baino susmatzen duena bakarrik, eta ezagutzekotan mundu urbanoa bakarrik, eta seguraski eguzkiak baino, ilargiak jotzen duenean. Mundu hori ezagutu behar dela garbi dago, bainan badago beste mundu bat, eta gure historiarekin zer ikusi haundiena duena: mendia.

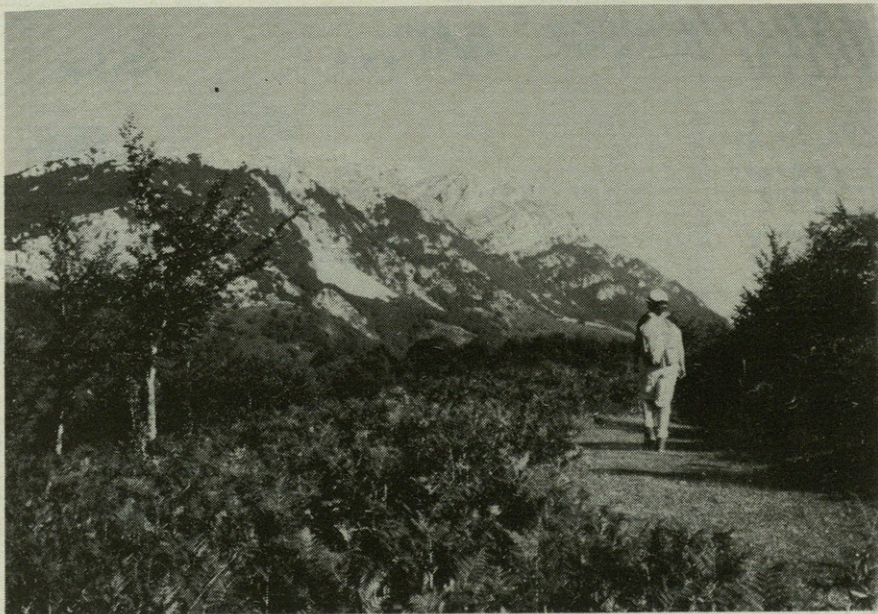

Edonon, edozein menditan beti aurkituko ditugu, gure historian zer ikusirik duten arrastoak, ohiturak, ipuiak,... Gaur aurkeztuko dizuegun ibilaldia, Otzaurtetik Eskoriazara doana da, benetako mendizaleentzat, egun luze bateko ibilaldia, ez paseoa, eta mendira hainbestetan joaten ez garenontzat aste bukaera bat ondo pasatzeko paseoa.

Otzaurteraino trenez joan daiteke, eta benetan sinetsi-ezina trenbide hau pasatzen den tokiak, zein nolako lana eman ote zien langileei, ez da ahaztu behar Gipuzkoan trenak 1864 jarri zirela.

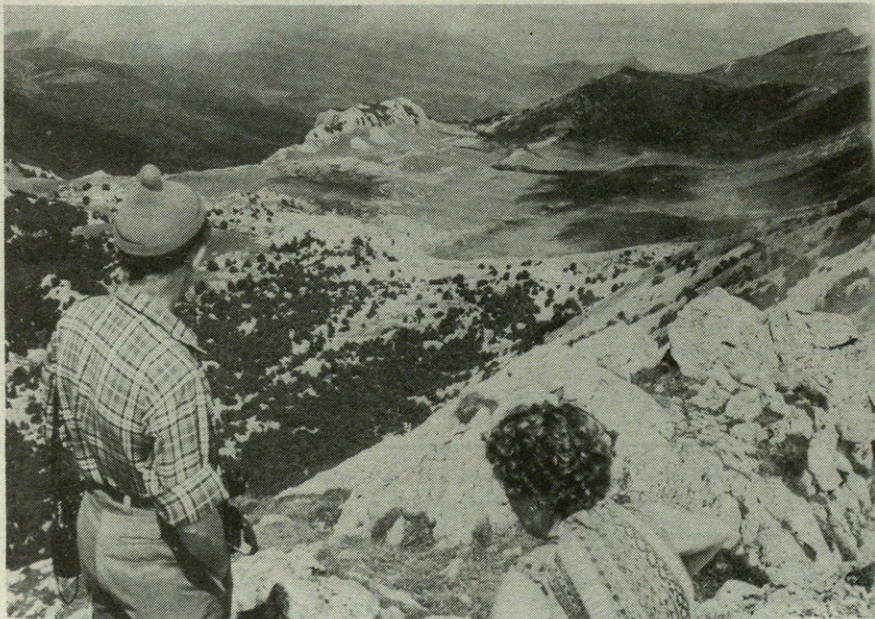
Otzaurten mendi aldera jotzen da, eta bereala lehen San Adrianen zegoen Andra Mari Amabirgina gaur egun gordetzen den tokira iristen gara, gero bertatik, San Adrian ingururaino eramango gaituen Añarri erreka ondotik doan bidetxiorra hartzeko. Bide honetan goazela, aukera asko izan ditzazkegu, baino hauetako bat, Añabaso mendira igotzea izan daiteke, bertatik Zegamako harana oso ondo ikusten baita, eta Aitzkorriko tontorra ere bai.

Händik beruntz jotzen dugu berriz eta lehen tunelean zegoen, baina orain kanpoan dagoen Mikeleteen etxeruntz abiatzen gara. Etxe hau gaur, Euskal Herriko Mendigoizaleen Elkartearena da. Etxe hau, San Adriango bidea, eta Santi Espiritu ermitatxoa, benetan toki ikusgarri batetan aurkitzen ditugu. Gaur ikusten dugun ermitatxo hori, lehen peregrinoentzat egin zen hospital edo dela-koaren gainean egina dago. 1560 urtean aurkitzen dira, hospital honek peregrinoei emandako laguntzen lehenengo aipamenak. Bertan ikaragarriko zulo hori ikusi daiteke, eta

nola estutzen doan azkenean mendia-
ren bestaldera iritsi arte. Ez dakigu
berez horrela zen edo bidea pasatze-
ko irekia izan zen. Zuloa pasa ondo-
ren kalzada baten arrastoak aurki-
tzen ditugu. Badirudi edo esaten da
erromatarren garaikoa dugula. 1870
aldean, Arlabaneko pasoa irekitzen

da eta San Adriangoak garrantzia
galtzen du, eta gaur egun batez ere
mendigoizale eta artzaiek bakarrik
erabiltzen dute. Bidetxior hau jarrai-
tu ondoren bi posibilitate daude, bata
Urbia aldera jo, eta Aizkorri aldera
jo, edo bestela adibidez Eskoriatza
aldera jo. Bidea jarraituaz pagadi

haundi batetan sartzen gara, eta Peru
Saroi errefujioa aurkitu arte ez gara
pagadi hortatik aterako. Aurren Ur-
bia aldea, eta Zabalaitz mendia ikus
ditzazkegu. Hemendik aurrera Urki-
llako mendi katean sartzen gara,
mendi borobiltzuak. Ur banaketa
egiten duen lekutik goazela, San Juan
de Arratiara iristen gara. Hau ere ga-
rai batetan erabiltzen zen Araba eta
Gipuzkoa tarteko paso bat dugu, ba-
tez ere Arantzazu aldera. Aspertuaz
gero, edo nekatuta egonez gero, toki
hau dugu onena ibilaldia mozteko,
Arantzazu aldera jotzeko. Bide hone-
tan zegoen San Juan ermita, XVIII.
mendean erortzen ari zelako itxi zu-
ten. Gure bidea jarraituz, Artia Ga-
boño mendia igotzen dugu. Aurrera
jo eta bereala Zadorra urtatza ikus-
ten dugu, handik beheruntz, Araoz
dugu.

Aurrera goaz eta nahi izanez gero,
Aumuategi mendira igo gaitezke.
Handik Mugarrulize zehar, Alabieta
lautadara jeitsi eta gure ibilaldia bu-
katzen da.

Benetan ibilaldi polita da, eta ede-
rragoa noski presarik gabe egiten
bada. Urkilako mendi katea nahiko
luzea egiten da, batez ere gora eta be-
hera nahiko ibili behar delako. Beste
arazoetako bat ibilaldian zehar ura
toki gutxitan aurki daitekela da, eta
benetan zaila da, lehortea baldin ba-
dago.

Beste dato batzu: Otzaurten, Benta
Zaharra aurretik doan bidetxiorra
hartu behar da, ermita eskubitan
utzirik. Beunda errefujioan bidetxior
hau utzi eta eskubitarra hartu behar
da. Aurrerago Añabaso mendia pasa
ondoren erreka jarraituaz San
Adrian errefujio ondoraino iristen
gara, San Adriango zuloa pasa ondo-
ren Urbia aldera jo dezakegu bidean
markatzen duen bezala, edo bestela
baso aldera jo. Zelai Barkan bide gu-
rutze bat aurkituko dugu, bata Oltza-
ko lautada aldera, eskubitarra, guk ez-
kerretara jarraitu beharko dugu Peru
Saroi errefujioa arte. Bidean ezker al-
dean iturri bat aurki daiteke, nahiz
eta batzuetan lehorra egon. Hortik
aurreru Urkilamendi katea jarraituz
Muturgain leporaino ez dago arazo-
rik, eta handik Eskoriatzara.

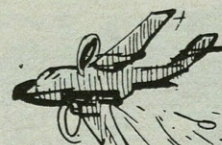
ZIGARRO MUTUR BAT, "MIRAGE" BAT...

KEISER

URTE OSCAN IKUSI AHAL IZAN DI-
TUGU "EHIZTARI" BOMBARDEROAK,
SEI TONELADA ETA GEHIO BONBA
JAVTIKITZEN PREZISIO TXUNDI-
GARRIZ, OBJETIBO IA IKUSEZINETARA,

ORDUKO MILA
ETA GEHIO
KILOMETROTA-
KO ARIADAN.

ETA ZER
DAKUSAGU
OPORRETAN?
HEGAZKIN AS-
TUNAK,
MANTSOAK,
HELIZEDUNAK,
BAS-E-
TAKO
JONGAINERA
URGAZIA BOTATZEN,
ERDIA LEKUZ KANPORA

"MIRAGE" ESKUADRILLA
BAT BURURATZEN ZAI-
ZU, EFIKAZAK. SUTEA-
REN HAJIERAN BERTAN,
ELUR KARBONIKORAKO
BOMBAEZ DENA ESTA-
LIAZ

A, ETA ZE
ESPEKTAKULOA!
GAINERA!!

GEZURRA ESAN BEHARKO
ZAIKE PILOTOEI, BESTELA
EZ LUKETE JOAN NAHIKO.

BEREN TRAMANKULUAK "NAPALM" BOMBAEZ BETERAK DAUDELA
ESAN BEHARKO DIEGU, ETA PINUDIAN PALESTINDARRAK DAUDELA
GORDERIK, EDO ARGENTINDARRAK, EDO VIETNAMI-
TAK, EDO BIAFRAKOAK, BERSINDA
NOR... BI ANKA ETA
BURVA

PITVEN
EDUZER
BALDIN
BADA

ETA ORDUAN,
ERBIEN GISA
INUSIKO DITUZU
KORRIKA....

"SUA ITZALTZEKO"

ETA GURE ZUHAITZ EBERRAK
ONGI ZAINDUKO DITUGU!

LANABES KAXKARRA DUGULA?

BADAKIGU, BAINA
**TRAKTORERIK EZ
DUGUN BITARTEAN
TRESNA APALEZ
LANDU BEHAR
SOROA**

*AHAL DEN BEZALA, EZ BETI
NAHIKO GENUKEEN BEZALA
BAINA LURRARI FRUITUAK
ATERATZEA BAIT DA KONTUA
ETA EZ LANEAN ARI DENARI
BEGIRA BERRIKETAN ARITZEA
DENON ARTEAN GOLDATU
BEHAR DUGU GURE SOROA
GUZTION LANAZ ZABALDUKO
DITUGU EUSKAL
KULTURAREN MUGA ESTUAK*

**ARGIA: EUSKALDUN
AURRERAZALEOK
INDARTU ETA
HOBETU
BEHAR
DUGUN
TRESNA BE-
HARREZKOA**

**IZAN ZAITEZ ZU ERE
ARGIAKO HARPIDEDUN**

**EGIN EZAZU ARGIAKO
HARPIDEDUN BERRI BAT**

KILOMETROAK, IBILALDIA, NAFARROA OINEZ ETA ARABA EUSKARAZ

Iazko irailaren 13an Olarizuko zelaian eta Arabako ikastolen elkarteak antolaturik ARABA EUSKARAZ kanpaina plazaratu zen. Lehen aldiz zen eta nahiko huts egin zuten antolaketa eta propaganda aldetik batipat; dena den horiek iazko kontuak dira eta norbaitek ezer gehiago jakin nahi balu ARGIara jo dezala, orduan gure kritikak egin bait genituen. Dena den joanak joan, has gaitezen aurtengo ARABA EUSKARAZ kanpainarekin (antza denez iazkoarekin konparatu ezin dena).

*Prentsari eman aldizkari-
txoan zera diote:*

Iazko eslogan ARABA ZAZPI TALDE BATEUSKARAREN ALDE aukeratu genuen; esaera integritzaile bat —denei irekia— modatu nahi izan genuen, hola Araba euskal kultura-

ren arlo guztien lekuko eta parte hartzaile izanez, batetik; eta bestetik gure hizkuntza berreskupenerako eta euskararen irakaskuntzarako balio zezan.

Bai, egia esanda asmoa hori zen, baina denok daki-gu iaz jasotakoa. Araban hiru ikastola mota dugu;

alde batetik ikastolen elkar-tea edo federazioa, probintzia osoaren ikasle kopuruaren 1/3 duena; beste aldetik diputazioko ikastolak, beste 1/3 daukatenak; eta azkenik Olabide ikastola, pribatua eta nahiko handia, hirugarren 1/3 daukana. Araban beraz, beste

probintzietan ematen ez den egoera daukagu, eta iaz hori zela eta, eztabaidak izan ziren prentsan batez ere; horren ondorioa ARABA EUSKARAZ kanpainak ia ia porrot egitea izan zen. Aurten ordea, dirudiez ntolaketa askoz hobea eta Araban euskararen

munduan mugitzen den jende guztia bildu nahi lukete kanpaina honen inguruan: **gure herriko sektore guztiak parte hartzera gomiatu nahi ditugu aukera eder honen bidez.** Argi gera dedila antolatzaileak ikuspuntu zabal batetik abiatzen direla aurtan, eta aukeratu duten lema honako hau dugu:

IRAKASKUNTZA PUBLIKOA: EUSKARA DENTZAT

Lema hau Autonomi Estatutuaren 6.1. artikuluan oinarritzen dute:

«Euskarak, Euskal Herriko berezko hizkuntza denez, hizkuntza ofizialen maila izango du Euskal Herrian gaztelerarekin batera eta guztiek dute bi hizkuntzok ezagutzeko eta erabiltzeko eskubidea».

Edonork euskara ikasierabiltzeko aukera duela alegia. Eta horretarako, helburu hori bete dedin, botere publikoak behar diren neurriak jarri behar dituela. Hauze litzateke bera, kanpaina honen helburu bat, botere publikoak Federazioa egiten ari den lana hartzea.

FEDERAZIOA

Beraiek zera diote federazioari buruz:

Federakunde hau orain 8 urte jaio zen ikastolak sortzeko ezezik, zeudenak koordinatu eta beren arazo burokratiko, administratibo nahiz mantenuzkoak konpontzeko ere bai. Orduz gero Federakundeak osatzen dutenen ikastolentzat edozein tramitazio legal (dokumentazioa, subentzioak) edota bakoitzak bere aldetik eginez gero oso garesti —fi-

nantziazioa zein giza ahaleginak (ekintza pedagogikoak, udalekuak, arabar irakaslegoaren prestakuntza, materiale pedagogikoa, etabar) irtengo liratekeen ekintzak burutzen ditu.

Hor agertzen den arabar irakaslegoaren prestaketa litzateke beraien kezka handienetarikoa bat, eta horretarako 9 hialbeteko ikastaroak antolatzen dituzte Azpeitian (Nuarbe eta Urrestila etxeetan). Aurtengo ikastaroan 32 maisumaistra ari dira euskalduntzen etxe horietan federazioaren karguz (irakaslegoa eta egoitza federazioak jartzen bait ditu).

Arabaren beste hainbat tokitan bezala Federazioak arazo larriak ditu, ikusten duzuenaz: arazo horiei nolabaiteko irtenbidea emateko kanpaina hau antolatu u.

HELBURUAK

Kanpaina honen helburuak hauek dira:

—Arabaren euskararen berreskurapena bultzatzea.

—Eskabide honen alde Arabako eritzi publikoa sentiberatzea.

—Finantzia bideak lortzea (Azpeitiko etxeetarako eta federazioarentzat ere).

—Arabako ikastolen ezagupen ofiziala eta helburu beronentzako laguntza herriko handiagora lortzea, dituzten arazoak plazaratuz.

Horrez aparte beharrezkotzat jotzen dute Euskal Herri osoak Arabaren euskarak duen problematikaz jabetzea, Arabaren dauden arazo larriak, jende askok oraindik ez duela euskararen problematika bereganatu...

Bukatzeko ere esanen dugu, penagarria dela beti, beti honela ibili behar diru apur bat lortzearen, zerbitzu publikoak erakunde publikoek hartu behar dituztela, eta prentsaurrean zenbait bider zioten bezala, Euskal Herria berreuskaldundu nahi bada, ezin dela orain bezala jarraitu, baizik eta ikastolak gehituz eta eskola nazionaletan euskara

sartuz lortuko dela Euskal Herri euskaldun hori. Gure aldetik ez daukagu gehiagorik esateko, aurtengo kanpaina iazkoa baino askoz hobe ikusten dugula eta gogor ekiteko lan horretan soilik; gu ere Mendizorrotzan izanen gara irailaren 19an ARABA eta EUSKARAREN alde.

Xabier ETXANIZ.

Oztopoen gainerik, Pagolatarrek Pastoral egin

«PETTE BASABÜRÜ»: MOLDE ZAHARREAN EGUNGO BIZIMODU LATZA

Bazkalondoko hirut' erdiak dira eta jendea bildua dago Pastoralaren entsaioa (errepetizionea) hasi zain. Eliza, pilota plaza eta dozerdi bat etxe. Herri osoa esate baterako estalpe horren inguruan, alkatea tartean. Agurtu ditugu eta bukatzen dutenean pastoral honen eta herriaren gorabehera batzuk kontatuko dizkigutela agindu digute.

*«Abots ederra du jende honek» atera zaigu biei batera ostatu alde-
ra goazenean. Eta itzuli garenean, han ari dira jo ta ke. Ongi prestatu beharra dago, Pagolaren izena gora gera dadin.*

80 URTE ONDOREN, BERRIRO PAGOLAN

Urtarrilaren 9an hasita, larunbate oroz ari dira lanean Pagolatarrak «Pette Basabürü» prestatzen. Baina ez da gaurkoa. «Junes Cazenavek proposatu zian duela bi urte, orduan ez zian inork kontutuan hartu eta hor zegoa lo». Pagolako herriarentzat espresuki idatzi zuen «Pette Basabürü» orain Larrañeko apez denak.

Joan den urteko abuztu aldean hasi ziren jendearekin hizketan eta abenduan gutun bat bidali zen etxe guztietara: pastoral bat prestatzekotan zela eta nahi zuen guztia ager zedila. Hor hasten zen antzerki lan honen ibilaldi luzea. Jendea aukeratu, paperak banatu, ikasten hasi,...

1898an izan omen zen azken pastoral Pagolan. «80 urtez goitik ez duk besterik egin. Hura «François Le Grand» izenekoa zian. Eta bizpahiru urte lehenago emazte pastoral bat ere izan omen zian. Hala kontatzen zian gure amaxik», esplikatu digu Mixel Etxeber, herriko alkateak. Urte guzti horien buruan, berriro ekiteko aukera iritsi zaielarik, gogor ari dira Zuberoaren eta Baxenafarroaren arteko muga egiten duen herri ttiki honetako biztanleak.

Pagolak, hain zuzen, bere lurren erdiak Zuberoan ditu. «Bena beste erdiak Baxenafarroan. 1848an Frantziako erregek, Charles X.ak, urez hantia Jutsiri elki züzün (kendu) eta Pagolari ezarri.» Elizaren azpikaldetik doan errekek bereizten ditu probintziak. Eta pagolatarrak bi sindikatueta daude, Zuberokoan eta Oztibarrekoan. Beste hainbeste gertatzen da beren hizkerarekin: «Nahas-mahas bat egiten diagu».

BATTITTA URRUTI, BEHARRERZKO ERREJENTA

Pastoral guztietan, aktur edo arizaleak aukeratu eta obraren zuzendari izateko beti dago pertsonai garrantzitsu bat: «errejenta» (maisua). Han ikusiko duzu bi banderarekin (urdin eta gorri) musikariei txanda ematen, akturrei bertso bat nola hasten den «txibatutzen», entsaiuetan gaizki egiten diren pausuak zuzentzen... «Pette Basabürüko» errejentak hau du bere seigarren pastoral lan horretan, eta lehendik beste laueta ere aritua da.

Zuberoko usadioak agertzen diren edozein emanalditan, han aurkituko duzu Battitta Urruti, errejenta, Garindainekoa. «Bozaren arabera haitatzen 'tüt. Gero ürratsak, manerak,... oro behar düzu behatü». Ez du errieta haundirik egin beharrik bere lanean. Inork ez bait du pastorealean duen lekua gaizki utzi nahi. «Bakotxak egiten ahal diana egin», neurri hori erabiltzen duela aitortu digu Battittak.

Ez da, ordea, Zuberoan bizi den errejent bakarra. Ozazen bizi da zaharrena, Salaber, eta ba omen ditu hogeiren bat pastoral eginik. Eta bestea berriz Egiaphal da, Sohütakoa, bederatzi-hamar pastoralen zuzendari izan dena.

Etxahunez oroitzen da Battitta, ongi ezagutua bait zuen. Harekin egin zuen bere lehen pastoral errejent bezala, «Chiquito de Cambó» delakoan. «Etxahunek erran zaitan, to, pastoral hau behar diat egin, bena nihau ez benaiz kapable sentitzen, hik üsaia beitük egiteko, behar dük egitia». Eta hala abiatu zen. Gero izan diren guztietan hartu du parte, Auritze inguruan eman zen «Ibañeta» hartan, joan den urtean emandako «Iparragirre» deituan. Hau izan zen gizon

eta emakumeak nahasian agertzen ziren lehenengoa, eta juxtu hil aurretik Etxahunek eginiko azkena.

GAURKO BIZIMODUA AZALTZEN DUEN LEHEN PASTORALA

«Oraiko bizitzeko moldea kontatzen dizü pastoral hunek», eta horrekin erresumitu nahi izan digu Pagolako alkate edo auzapez den Mixelek bra honen aldakuntza izugarria. «Pette Basabürü» bait da Zuberoaren eta orohar Ipar Euskal Herriaren prolema gogorrek agertzen dizkigun lehenengo pastoral. «Duela 300 edo 200 urteko gauzak» aztertzen ziren beti. Baita zaharragokoak ere. «Jeanne D'Arc süjeta egina nüzü. Orotarik süaz üngüratürük», Battittak bere gazte denboran egin zuena bezala. Eta Louis XIV, Charlemagne,...

Duela hamabost bat urte hain larria zen arazoaz hasten da «Pette Basabürü»: basserrien hustutzea eta etxean geratzen ziren gizonen mutilahartzea. Holako mutil bat da Pete. Xaxi maite du, baina hau hirira alde egina da. «Neskak joan egiten ziren hemendik hirirat. Orain ez duk hainbeste. Baina garai hartan, ez zuten la-

Pette, pastoral honetako «sujet» edo protagonista. Lurrean, mozkorturik, Nabarra.

Ezkerretik hasita, Tartaxu, Mixel alkatea, Battitta «errejenta» eta Mixelen anaia.

borantz egon nahi», argitu digu Mixel. «Joaite zitan, Pariserat, Bordelerat, noranahi,... hirilat!», azpimarratu nahi du, bere bizitzan hainbeste ikusia duen Tartaxu-k, mila dantzari-
ren irakaslea bera.

Xaxi ordea etortzen da herrira egun batez, eta orduan ezkontzen dira Pette eta biak. Hori da pastoral honen lehen zatiaren mamia. Orduan hasten zaizkie bi «sujet» (protagonista) hauei agertzen laborari guztiek dituzten estuasunak.

Ezkundu ondoren laborantzari lotu zaizkio, eta lurra behar. Pagolako alkate abertzaleak esplikatu digu. «Bada lurrik saltzeko. Laborariek saltzen dituzte. Nornahiri ordea. Bordelese, ihizlari, hiritarrei,...». Aberatsek hobeki paga ditzazkete lurra, eta turistentzat lur erosoak dira Ipar Euskal Herrikoak. Baina nekazariak ez du nahiko lur, makinak-eta sartzeko lur gehiago behar ditu, baina ezin du ordaindu aberatsen preziorik.

Afera, dena dela, ongi bukatuko da (nola ez, pastoral batean?). Administralgoa kontra da, aberatsak ere bai, baina azkenean zuberotarrek hiltzen dituzte. Pastoral guztietan euskaldunek «türko»ei gudua irabazten dieten bezala. Eta euskaldunek beren lurra kontserbatzen dituzte.

Mahain aurrean dugun Pagolatar horrek argitu digu. «Horrek erran nahi dik Herria herritarrek berek dutela salbatuko. Ez beste nehork. Ez dela bestetarik iguriki behar».

NORK HONDATU NAHI DU PETTE BASABURU

Ikaskai hori irakurri dute behar bada, euskaraz jakin ez arren, frantses itzulpena ikusi dutenean, Baionatik eta beste herrietatik ere Ipar Euskal Herrian oraindik lokarrik gehienak mugitzen dituztenak. Hamaita partaidek utzi bait zuten pastoral hau, eta akturren eta errejentearen artean horien ordezkariak bilatu behar.

Zer dela eta? Ikastolaren aldeko taborna bat ipintzearen arazoa atera omen zen. Batzuek hura jartzearen aldeko eta zenbait (atera zirenak noski) kontra. Hegoaldeko jendeak oso ongi ulertzen ez badu ere, euskaraz hitz egiteak eta pastoral bat edo makarada bat egiten aritzeak ez bait du beti ikastolaren alde egotea esan nahi. Hainbat gutxiago abertzaletaz.

Ikastolaren aldeko ostatuak sortutako istiluaren azpian zerbait sakonago ba zen. Zenbait min duela, alegia, herriko jendea holako prolemak azaltzen ikustean. Junes Cazenave, egilea, «gorritzat» joa izateko susmagarri ez bada ere. Zertara joan ziren 50 CRS baserri bat inguratzen, han Filipe Bidart (Baigorriko atentatuaz akusatzen dutena) ote zegoenaren aitakiaz? Intxaspe eta Dubosq «kazi-keek» zerbait baino gehiago ere jakingo dute guzti honetaz.

Hala ere, ez omen zen holakorik gertatuko Zuberoko zenbait herritan. «Xiberoan pastoral bat sakratia duk, e? Urguilu handi bat, honore bat». Badirudi ordea, gauzak bere onera etorri direla. Eta pastoralaren inguruan zebilen jendea oso kontent ikusi dugu. «Honekin irabazten aterako duk abertzaletasuna gure herrian»,

zioskun gazte batek. «Azken finean usantxa zaharren mantentzea eta herriaren bizi behar eta aurrerapena elkarrekin lotuak bait daude»

ZUBEROKO MUGAKO HERRI TXIKI BAT

Pagolara zoazenean, eta herria ikusitakoan, harriturik geldituko zara. Hain herri txikia eta... 298 biztanle eta 50etik gora aktore ziurrenik. Etxe bakoitzeko bat bai. 30en bat onak: Pette, Xaxi, apeza, laborariak,... Eta gero gaixtoak, türkak, gorriak: euskaldunak batzuk (laborariak-eta, horien artean alkateak badu bere pape-
ra) eta arrotzak besteak: administralgoa, ihizlariak, aberatsak; buruan sonbrero bat eramanen dute.

Mixel Etxeber, Pagolako alkateak, argitu dizkigu bere herriaren xehetasunak. Ez zuen inork esango herriko auzapeza zenik. Hogeita hamabosten bat urte, beste guztiekin saltan sartua, txapela buruan,... eta abertzalea, irratiz «Herri Taldeak» inguruan dabilela esateko ausardia izan duena. Ikastolak, euskara, lur arazoak, pastoralak,... arazo guztietan dabilen abertzaletaz.

Hala ere, eta berak ez daki oraindik, Ipar aldeko barne aldera ez baita hedatzen euskal egunkaririk, hegoaldean bere sonambulismoagatik egin da ezagun. Gau batez altza zela, lehotik atera eta... lau metro lurreraino. Hala ere sendatu zaizkio besoan eta buruan zituen zauriak.

«Ez, ez, herriko bozketetan politikak ez dik garrantzia haundirik. Bakoitzaren balioa edo lanerako gogoa estimatzen dituk. Herri haundiagoetan ez noski, hor RPRen eta sozialisten arteko burruka garbiago agertzen duk.» Horrela gertatzen da laborari herri honetan ere. Laborari herria diogu, etxe guztietan ardiak badira ere, ez bait da mendietara («bortilat») doan artzainik kasik.

Artoa, behiak, ardiak, esnea, zeriak,... eta bizitza zaila hemengo nekazariak. «Sos güti duk heben, eta zien beste gisa bateko bizimolde bat. Eztük heben hirian bezala!». Bizimodu lasaia, guk egunero gainean darabagun presa ez bait da hemen inondik ageri. Telebistako filmeetan ez bada.

A, telebista! Euskal Herriko nekazari lurraldeek jasaten duten baztertean, telebista geratzen zaie labo-

Ahots ederrak eta kanturako sena ditu Pagolako jendeak. Eta «Pette Basabürü» ongi burutzeko asmoa.

rariei mundu modernoaren haria jarraitu ahal izateko medio bakarra. Eta horrekin batera bankuen kredituak eta zergak. Izan ere, marjinal batzuk dira gure gizartean. Euskal gizartean ere. Eraiki nahian gabiltzan euskal kulturen ere.

EUSKARAZ, ORAINDIK, ARI DEN TXOKOA

Eraman ditugun ARGIAk banatu eta komentatu ditugu. Poztu egin dira, gehiago atzeko azalean Etxahun aurkitu dutenean. Ze obligazio daukate, bada, Pagolan euskaraz liburuak ere badaudela jakiteko, Hernanin ere jende askok oraindik sekula ikusi ez dituenen? Ze motibo daukate hemengo haurrek euskara era natural batean (jadanik beldurra edo lotsa bezalako traumarik ez da behar euskara ahazteko, edo ez ikasteko) bazterturik frantsesez primeran egin dezaten?

Bai euskalgintzan eta bai herrigintzan egiten ari garena, edo egiten ari garela dioguna, edo egingo dugula esaten duguna (nork jakin garbi oraintxe) goitik errebisatzeko beharrrak min ematen dizu Zubero alde honetan. Iparralde osoan bezala, Nafarroan bezala,... Sestaon bezala!

Ez da, ordea, Pagola euskararik gutien entzun duzun herria. Euskara ausarki entzun dugu antzeslarien artean (bai frantsesa ere!), ostatuan,

jende artean. Normaltasunez. Eta ez da gutxi, euskara normaltasunez entzutea anormal bihurtzen ari den Iparralde honetan.

Eta ederki kantatzen dutela. Ez dugu hori esan gabe utzi nahi inola ere. Mundial kantatzen dutela. Berrezko duoak dotore. Bakarkakoak ahots ederrez. (Non aurkitzen dituzu hain ahots ederrak gure inguru kutsatuan?). Roger Idiart Zalgizeko apaiak lau eta hiru bozetarako prestatutakoak, mundial.

Roger-enak bait dira «Pette Basabürü» aurkituko dituzun dozena bat kantu berrien musikak. Antzina, beti doinu berak kantatzen omen ziren. Baina Etxahun-Irurik jarri zuen aide berriak pastoral bakoitzean sartzeko usadioa, eta jarraipen ematen zaio. Ziur solfarik ez dakitela Pagolatar gehienek.

Eta ez dute desafinatzen hala ere. Eta bozetako kantuetan ez dira nahasten. Herri osoa kantari. Eta musika artean bizi garen gazteetatik zenbat dira duo xume bat ere lotsatu beharrik gabe egiteko? Psikomotrizidako irakasleek badute zertan burua hautsi «Pette Basabürü» ikustean.

Iluntzen ari zuen mahaitik altxa eta ostatutik irten garenean. Bostekoak eta esan diezaigula gure jendea Pagola aldera inguratzeko, han ditugula zai. Herri osoa. «Bakotzak egiten ahal dina behar dik egin herri

batetan erreusiturik izateko». Eta begiak su izan den Tartaxu-ri. Hurrengo egunean aurkituko genuen lehen aldiz Maulen egiten zen «Zuberotar Ezteian», Battitta Urrutirekin, eta ikastolako jendearekin, eta Urdiñarbeko maxkaradagileekin, eta administratiboak Euskal Herritik kanpo daukan Eskiulako neska-mutiko dantzariekin,...

«Ziur nauk Pastoral honek indar berri bat emango digula hemen lanean ari garenoi. Hainbeste larunbatez elkarrekin egotea, Zuberotik eta Euskal Herri osoatik hainbeste jende etortzea,... ez dira alferrik izanen. Eta «Pette Basabürü» plazan ikusteak asko esan nahiko du Zuberoko bizitzan».

Eta han utzi ditugu, Zubero eta Baxenafaroko muga, Oskixe edo Oskaxe portu azpikaldeko txokoan. Oholak prest daude emanaldia izango den zelaian. 286 bizilaguneko herri baten zazpi hilabetetan beste konturik ahotan ez duela.

Agian uztailaren 25etan edo abuztuaren lehen guk ere zerbait egiteko beroaldiren bat sentituko dugu, beste herritakoek. Eta hiritarrok. Agian. Besteek emaniko obra akonjontean zain egon gabe.

XALBARDIN eta ARTASO

—Ikerlanetan kokaturiko kultur elkarte—

EUSKO IKASKUNTZA: GARAI BATETAKO INDARRA BERPIZTU NAHI

Gure Herriak beti izan ohi du joera aparta bere jendea elkarrekin bil dadin, eta elkartze horretatik kultur eta dibertsio-ekintzak sor daitezten. Hori dela eta, benetan ugariak dira gure lurraldeetan zehar zabaldutako Kultur Elkarteak, eta aldi berean zaila gertatzen da maiz bakoitzaren egitekoa besteenetik berezten jakitea.

Arrazoin horregatik jo dugu «Eusko Ikaskuntza»koengana, beraien eginkizuna zertan datzan esplika diezaguten. «Eusko Ikaskuntza» izena erdarazko «Sociedad de Estudios Vascos» delakoaren ordekoa dugu.

IKERLANA ETA ZIENTZI GAIEN INGURUKO ELKARTEA

ARGIA.— Esaiguzue oso laburki non kokatzen den zuen egitekoa...

EUSKO IKASKUNTZA.— Sortu zenean, 1918 urtean, garbi aski geratu zen elkarte honen helburua. Euskal Kultura —eta honen bitartez Euskal Herria bera— indartu eta sendotzeko sorturiko elkarte da «Eusko Ikaskuntza».

ARGIA.— Eta zein bide hautatu zenituzten hori lortzarren?

EUSKO IKASKUNTZA.— Batez ere, ikerlana eta zientzi gaiet buruzko azterketak. Ezin genitzake ahanzt,

bistan dago, kulturarako eta gure Herriaren onerako probetxuzkoa izan daitezkeen ekintza guztiak, bai-na gure praktikaren arauera esan dezakegu ikerlanetan espezialdu dugula gure iharduera.

ARGIA.— Zuen sinbolotzat ager den esaldian ere («ASMOZ TA JAKITEZ») nolabait present dago guzti hori...

E.I.— Bai, esaldi hori harmarri batetatik hartuta dago, Kirikiño zenak jasoak. Hala zioen inskripzio osoak: «Bekoak goikoa / eskondu leide / ta txikiak andia / benzi leidi / asmoz ta jakitez». Benetan polita da, eta gure filosofiaren adierazgarria izan zite-

keen.

ERITZI ETA AUKERA POLITIKOETATIK APARTE

ARGIA.— Zein desberdintasun legoke zuen Elkarte eta, esate baterako, «Asociación de Amigos del País»en artean? Posible al da zehaztea?

E.I.— Zaila da desberdintasun hori zehazten asmatzea. Alde batetatik, «Amigos del País» Herri honetako elkarterik zaharrena da, joan den mendean sortua, eta tradizio ikaragarri handi horrek oso aire elitista eman dio, oso tradizionalista. Garai batetako elite kulturalak sortutakoa da, eta oraindik geratzen zaio horrelako zer-

bait. Gure Elkartea, askoz herritarra-
goa dela esan liteke, eta bere helbu-
rua, bestalde, askoz zehatzagoa da.
Elkarte zabal bat egiten saiatu gara,
ahalik eta zabalena.

ARGIA.— Alde horretatik, indar
berezia ipintzen duzue azpimarratzeko
eritzi politikoetatik independenteak
zaretela. Zazpi lurraldetako Euskal
Herria indartzea ez al da proiektu po-
litiko konkretu bat dagoeneko?

E.I.— Beno, kultura inoiz ez da as-
petikoa. Baina oinarri horretatik
abiatuta, praktikan gu beti saiatu
gara era eta eritzi guztietako jendea
biltzen. Gure artetik pasatakoen ize-
nak begiztatuz gero, garbi dago hori:
Aranzadi, Menéndez Pidal, Azkue,
Américo Castro, Campión, Urquijo,
Navarro Tomás, etabar. Gaur egun
halaxe gertatzen dela esan daiteke,
eta Caro Baroja, Jimeno Jurío edo
Iñaki Zabaleta bezalako jendeak ku-
britzen duen espektroa betetzen
dugu.

UNIBERTSITATEAREN BUL- TZATZAILEA, EUSKALTZAIN- DIAREN SORTZAILEA

ARGIA.— Gerra aurretik, indar
handia omen zeukan «Eusko Ikaskun-
tza»k, ezta?

E.I.— Bai, oraingoarekin gonbara-
tuz gero, ikaragarria. Kontutan hartu
lau Diputazioek sorturiko elkartea
izan zela eta, beraz, oso indartsua.
Garai hartako intelektual eta ikerlari
guztiak bildu zituen bere inguruan,
mila eta bostehun bazkide. Denbora
batetako kultur aktibitate gehiena
gure Elkartetik pasatzen zen.

ARGIA.— Hain pisu handikoa iza-
ki, zein ekintza nabarmenduko zenit-
zuket?

E.I.— «Eusko Ikaskuntza» beti
oso kezkatzu ibili ohi zen Euskal
Unibertsitatearen falta zela eta. Bere
atzetik ibili zen beti eta hark utzitako
hutsunea betetzen saiatu zen gerra
aurreko urteetan, bekak emanez,
ikastaroak antolatuz eta ikerlanak
bultzatuz. Bestalde, ezin da ahan-
tzi Euskaltzaindia guk sortutakoa dela.

ARGIA.— Hori jende gutxiak jakin-

go duen zehaztasuna izango da...

E.I.— Bai, gertatzen da guk sortu-
tako gauza bat gaur egun gu baino
indartsuago bihurtu dela, baina Gas-
teizen «Instituto de Investigaciones
Científicas» sortu genuen bezalaxe,
Euskaltzaindia ere guk sortua da. Az-
kenik ere, RIEV delakoak (Revista
Internacional de Estudios Vascos)
nabarmentzea merezi du izan zuen
pisua eta oihartzunagatik.

DUELA BOST URTE BIRSOR- TUA, GALDUTAKOAREN BILA

ARGIA.— Eta nola da posible hain-
besteko garrantzia izan zuen Elkartea
gaur egun apalago ibiltzea?

E.I.— Explokazio historikoa oso
garbia da. Frankismoarekin isildu
egin zuten zeharo, eta 1977. urtean
sortu zen indar berriekin, Agustin
Zumalabek eraginda. Gerra aurreko
«Eusko Ikaskuntza»ko Batzordetik
bizirik zeudenak sei besterik ez ziren
(Barandiaran, Lekuona, Yrizar, Iru-
jo, Garate, Irigaray) eta horien ar-
tean ekin zioten «Eusko Ikaskuntza»
berriro ere martxan jartzeari. Batzor-
deko beste partaideak aukeratu ziren
euskal gizonen artean, eta funtziona-
mendu-arau berriak ipini ziren.

ARGIA.— Etorkizun laburrera, no-
lako bidea antzematen duzue?

E.I.— Gure ustez —gure asmoa
hori da behintzat—, datorren urtea
izango da behin betirako gure Elkar-
tearen sendotzea lortuko dugun ur-
tea. Alde batetik, RIEV birsortze-
ko asmoa dago. Bestalde, aurtengo
Urriaren Eusko Ikaskuntzetako IX.
Kongresoa ospatuko da Bilbon, eta
espero dugu horrek berebiziko bul-
tzada emango diola.

IKERLANEI ZOR ZAIEN DIBUL- GAZIOA EMAN NAHIEAN

ARGIA.— Zerbaitetan aldatu al
dira zuen oraingo asmoak hasera bate-
takoekin gonbaratuz?

E.I.— Ez, ez, asmoak berdina-
k dira. Zer edo zer aldatu da, baina al-
datu baino gehiago egokitu esango
genuke. Hau da, garai berriek eska-
tzen dutenei egokitu beharra dago.
Era horretara, gaur eguneko korapi-

lorik zailenetako bat dibulgazioarena
dugu. Honekin esan nahi da ikerla-
riak baldin badaude ere, horiek egin-
dako lanek ez dutela irtenbiderik ar-
gitaratuak ahal izateko. Ildo horreta-
tik, gure bazkide den edonori garan-
tiak eta bideak eskaintzen dizkiogu
bere lanak argitaratzeko.

ARGIA.— Nolakoa da zuen fun-
tzionamendu konkretua?

E.I.— Oso sinplea. Hamabi sail
daude, bakoitza zientzi espezialitate
baten ingurukoa. Horiek hiruhilabe-
teoro biltzen dira eta lan-proposa-
men batzu egiten dituzte. Proposa-
men horiek Batzorde Iraunkorrean
eztabaidatzen dira eta presupostuen
arauera erabakitzen dira. Adibidez,
aurtengo presupostuekin hogeitamar
ikerlan ari dira aurrera eramaten.

NAFARROAKO DIPUTAZIOARE- KIN PROBLEMAK

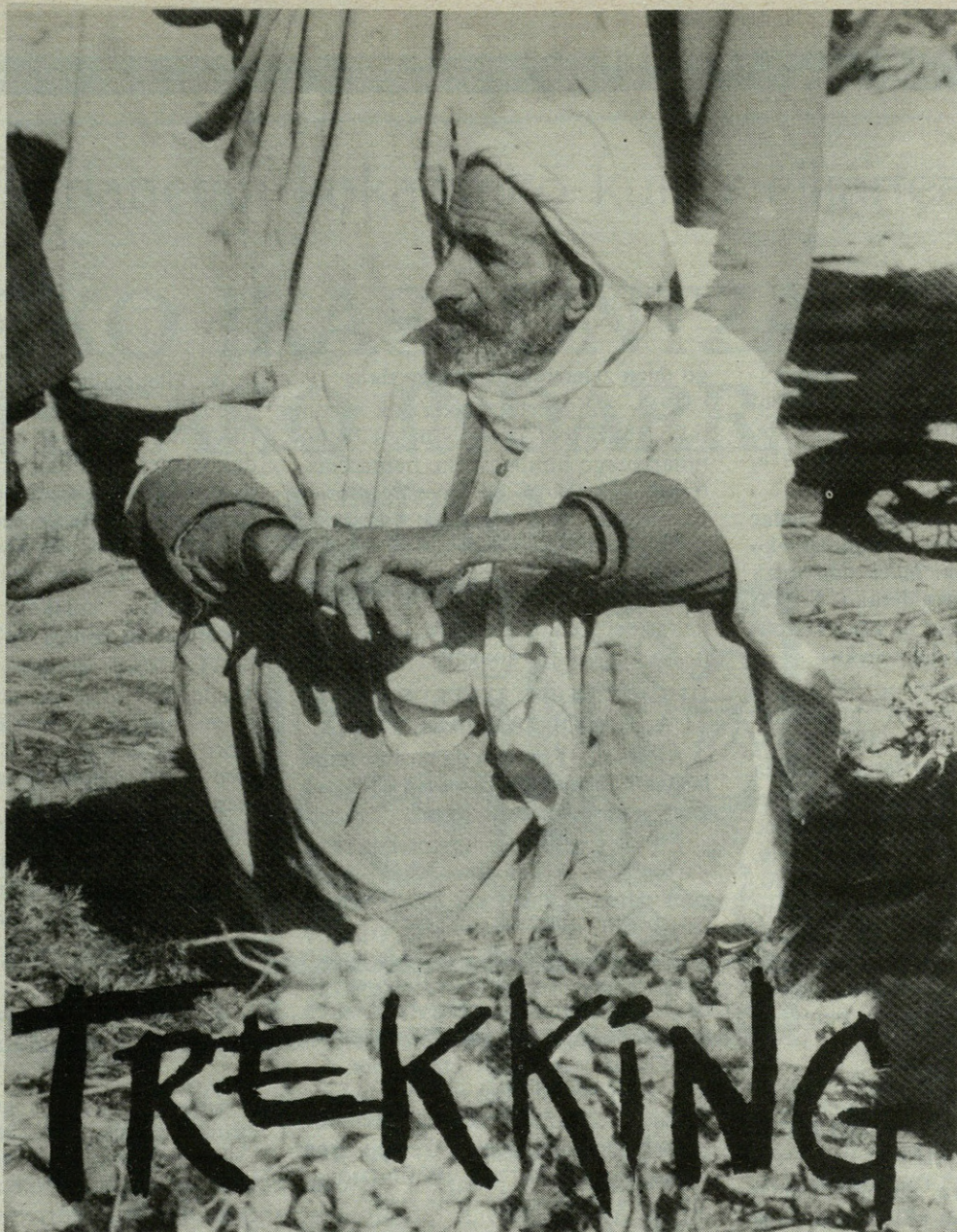
ARGIA.— RIEV berriro plazara-
tzeko projektua segurutzat jo al daite-
ke?

E.I.— Bai, bai, ia ia seguru dela
esango genuke. Bi urtetako aleak
prestaturik dauzkagu dagoeneko, eta
hiru aldetik hondamendurik suerta-
tzen ez bada, datorren urte-haserara-
ko kalean izango da.

ARGIA.— Diru-arazoak behin edo
aipatu dituzu. Alderdi horretan ongi?

E.I.— Orain arte bai. Kontutan
izan Diputazioek bultzaturiko zer-
bait dela eta horregatik ziurtasun
handiz jokatzeko dugu. Gainera, bes-
teetatik ere jaso ohi ditugu suben-
tzioak eta laguntzak. Badakizue aur-
ten problemak izan ditugula Nafa-
rroako Diputazioarekin, ez bait du
subentzioa eman nahi izan, baina
bestalde «Barandiaran diru-sari»rako
handitu egin du subentzioa, eta or-
duan ez dakigu zehazki zein den
Diputazioaren jarrera. Dena dela, ur-
teetan zehar propio gorde nahi izan
dugun imajin apolitikoak lagunduta,
uste dugu berriro ere Nafarroan ere
lehen bezain ikusiak izango garela.

Jexus IJURKO

Ahaztu ezinezko bidaia bat Saharan zehar. Marruekos, Arjelia, Tamanrasset eta han bizi diren Tuaregtarrak, Hoggar mendiak...

Dena «Bide Berriak» elkarte tolosarrak antolatu duen autobus batean. Hogei lagunekin. Zehaztasunak uztailaren 4ko aldizkarian dituzu.

ARGIAkook (zu ere ARGIAkoa zara nola-bait, ezta?) badugu ibilaldi horretan leku bat, «Bide Berriak» elkartekoek eskainia.

Leku hori AZAROAREN lean zozkatuko da. Esango dizuegu non eta zer ordutan. Nork hartuko du parte zozketan:

1- ARGIAren harpidedun berriak egiten dituztenak. Harpide berri bat egiten

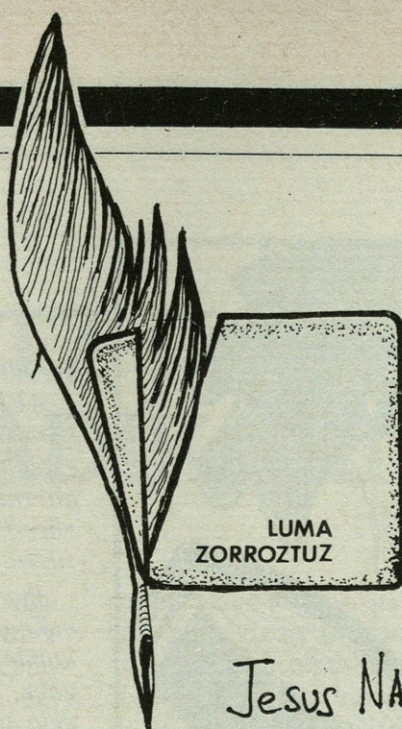
baduzu, ipini txartelako txoko batean zure izena. Egiten duzun harpidetza bakoitzeko posibilitate bat duzu.

2- 10.000 pezetako kanpaina horretan lagundu (edo oraindik ere lagundu nahi) digutenak. Bakoitzak lau posibilitate.

Zure laguntza hutsaren truke eskatzen dizugu, beti. Oraindik ere gure kultura eta gure Herria aurrera ateratzeko lan asko hutsaren truke egin behar dugulako. Oraingoan gure adiskideren bat Sahara aldera bialduko dugu... eta gu pozik.

Oharra: zozketan egokitu zaionak joan nahi ez edo ezin balu, berak aukeratutakoren bat joango da.

egin itzazu ARGIAko harpidedunak zure lagunen artean

Jesus NABERAN

AEK BADUGU ZORIONEZ

Zenbait puntu argitu edo ilundu nahi nituzke. J.M. Odriozolak aurreko Argian «Helduen Euskalduntze-Alfabetatze Arazoa» titulopean idatzikoari buruz.

Hauxe zioen konklusio gisa: «AEK, hemen dago zoritxarrez, berak egiten duena, egin behar lukeenak egiten ez duelako».

Egin behar lukeena, Odriozolaren ustetan, «Euskadiko botere politikoa» da, eta egitekoa helduen euskalduntze-alfabetatzea euskararen normalkuntzarako plangintza eta neurrien barne.

Alde batetik, «Euskadiko botere politikoa» delakoa idealismo hutsa da, ez baita esistitzen zoritxarrez Euskadiko botere politikorik. Euskadi mailan organikoki funtziona dezaken Botere faltaz, nola asma dezakegu «osoki eta organikoki» asumitzea Euskal Herriko mailako ezin problemarik? Eskatu bai eska diezaiekegu eta eskatu behar diegu Jaurlaritzari, Nafarroako Diputazioari, Iparraldeko botere ofizialari... elkar jokatzeko euskararen kasuan, baina argi izanik ez

garela ari «Euskadiko botere politikoarekin».

* * *

Aurrera jarraituz, «auziaren karkoa —dio J.M. Odriozolak— botere politikoa alde batetik eta herri-erakundeak bestetik, bakoitzari zer leku eta bete behar dagokion argitzean datza, euskararekiko gauzetan».

Botere politikoa/herri erakundeak disoziazioa dugu hemen (instituciones/pueblo bezala). Bi instantzia ezberdin eta bi interes-polaritate bezala aipatzen dira instintiboki eta hortik, berez deselkartuta iruditzen ditugunok, nola elkar-lanean jarri eta abar planteiatzen.

Honela mintzatzean, begibistakoa da ez garela gizarte ideal batetan situatzen (herri erakundeek bere boterez zuzendutako gizartean), baizik eta kapitalista-esparruko «demokrazia» horietarikoa batetan (boterea gutxiengoaren eskutan eta gehiengoaren interesetatik at). Bestela ez genituzke hain instintiboki bereziko botere politi-

ko/herri erakundeak.

* * *

Bainan hona hemen, nire ustez, kontraesanik haundienak. Bakoi-tzaren eginkizunak definitzerakoan oso gizarte ideal batetan bageunde bezala mintzatzen dela berri J.M. Odriozola.

Bere eritziz herri erakundeei dagokiena «batez ere, botere politikoa bete gabe uzten dituen egin-beharrak salatzea da eta bete ditzan egitea» litzateke. Euskararen normalkuntzari dagozkion proiektuetan irakaskuntzan, komunikabideetan eta abar, herri-erakundeek «ejekutatzaile» bezala eskuhartuko lukete (eta kasu batzutan), botere politikoa direktzioa leramaken bitartean. «Herri erakundeak ez daude botereari dagozkion egin-beharrak egiteko» jartzen da printzipiotzat. Ados neurri batzu botereak bakarrik hartu ditzakenaz bainan zergatik ez jarri printzipiotzat: «boterea ez dago "herri erakundeei" dagozkien egin-beharrak egiteko»?

Dena den gauza asko suposatzen dira hemen:

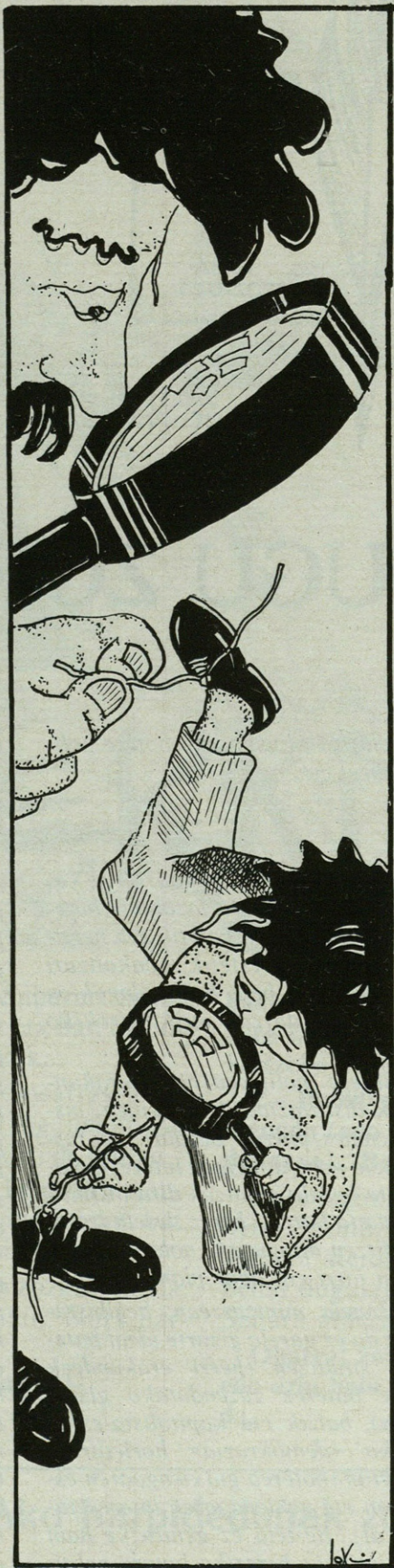
Bata, Euskadiko botere politikoak (esistitzen den neurrian alegia) euskararen normalkuntzarako proiektua eskainiko duela (bainan ezin eskaini bestalde ez baitauka horretarako borondaterik eta benetako asmorik, Odriozola beraren iritziz).

Bia, botere politikoak eskaini beharreko proiektu hori, «herri erakundeen» (bihoa hitz hori horrela hitzegiten denez gero) ikuspegi-tik ere proiektu onargarria izatea: hizkuntz/kultur proiektu eginkorra, ideologiz irekia —ez sistema menderatzailearen zerbitzuko— eta Euskal Herriarentzat interesgarria izanzen delako.

Auresuposamendu hauek emanez gero, herri erakundeek ez leudeke, ez, botereari dagozkion egin harrak egiteko eta nahikoa litzateke eginkizun ejekutatzailearekin. Eta Udalek osoki eta organikoki erantzunez euskal herrietako euskarari, AFE-ren irakaskuntz alternatibak ez leukake eginkizunik... Eta zergatik jarraitu ez?

Alderdi politikoaren alternatibak, paradisu galdu horretan, osagarriak eta sindikatoak errebindikatiboak soilik...

Baina idealismo honetatik errealliteratara jaitsiko bagina? Ausartuko ote ginateke esatera: «herri-erakundeak eta Alderdi iraultzaileak hemen daude **zoritxarrez**, beraiek egiten dutena botereak egiten ez duelako»? (nekez esango du horrelakorik «iraultzaile» deritzan alderdikideak). Edo «Irakaskuntz Elkarte Autonomoek (Adarra asu) hemen daude **zoritxarrez**, Hezkuntz Ministeritzako Delegazioak ez duelako behar lukeena egiten? Begibistakoa da irakaskuntz ikuspegi biren arabera funtzionatzen dutela eta hor ez dagoe-lar zoritxarrik. Ba berdin AFE-ren

kasoan.

AFE hemen dago zorionez, euskara berreskuratze bidean, gaurko erreallitatean, euskara irakaskuntz alternatiba bat eskeintzen duelako: «herri irakaskuntz» deritzana hain zuzen.

Puntu bat argi geratzea nahi nuke orain: AFE ez dela herri-erakunde errebindikatiboa besterik gabe, irakaskuntz kolektibo bat dela (ikas-elkartea), helduen euskalduntze-alfabetatzean espezializatua, bere irakaskuntz plangintza eta medioekin.

Konfusio bideak aldentzeko, zeren Odriozolak «herri erakundearen zakuan Elhuyar zein AFE zein EHE sartzen baititu nahasmahas. Eta Ikas Elkarte Autonomoa den aldetik, «entronke instituzionalarekin» batera, Irakaskuntz Autonomia deritzan errebindikazio historikoa ere asumitzen duela AFE-k.

Badakit nik J.M. Odriozolak idatzi duena, Helduen Euskalduntze-Alfabetatzeari buruz irtenbide instituzionala bilatu nahirik egin duela eta ados nago berarekin AFE-k instituzio ofizialen sarean kokatua geratu behar duela. Hala ere sare horretan «harrapatua» gerta ez dadin argi eduki behar du AFE-k zer den eta zer nahi duen.

Ez gara, nik uste, AFE-n hain «erriligosoa» euskara herriak (mediorik gabe) salbatuko duela esateko edo AFE-k salbatuko duela esateko.

Erlijosoa (eta eremuen bizi den horietarikoa) bai badela «euskara ateratzeko borondaterik eta benetako asmorik ez» duenaren eginkizuna goralitzen diharduena, gelditzen den alternatibari (AFE-ri kasu) gaitzerdi bati dagokion kandelatxo bano pizten ez dion bitartean.

Jesus NABERAN

ESKUTITZ IREKIA ARANZADIKO IDAZKARIARI

Aranzadiko Idazkari nagusi den Jose Migel Larrañaga Jaunak ARGIAri (ARGIA,zk.938) egin-dako deklarazioak behin eta berri-ze irakurri ditut eta ni ere Elkar-te horretakoa naizenez eta elkar-ritzeta horretan esaten dena niri ere badagokidanez, nire iritzia jendaurrean emateko baimena hartzen dut, publikoan eman zi-ren aldizkari honetan bertan.

«Benetan harritu naute zure deklarazioak batipat hemen da-karkidan honek:

ARGIA.- Posibilitaterik ba al uzue profesionalizatzeko?

ARANZADI.- Gaizki ez gabil-tza; oso ondo ere ez, baina gaizki inola ere ez. Buelta asko eman diogu profesionalizatzeko horri, eta azkenean ezetz erabaki dugu, gure ustez profesionalki arituz gero, herriak gurekiko duen aprezioa galduko genukeelako. Gure ustez, lanerako gogoia behar bait da lehenik. Profesionalki gauzak ez dira ibiltzen. Profesionalki jokatuz gero, ikerketa-institutoa bihurtuko ginatke, funtzionario hutsak, eta hori ez dugu nahi. Hobe da bakoitzak nahi dituen orduak sartu eta kito».

Oraindik ahozabal nagoela aitortu behar dizut zure hitzetan honelako seriotasun-falta ikus-tean. Nola hitzegin dezake Aran-zadiko Idazkariak horrela?

Ez ditut orain «ezetz erabaki dugu» hiru hitz horiek eztabaida-tu nahi, ez beste asko, trapu ziki-nak etxean garbitu behar bait dira aurretik. Ondorengoei lotuko na-tzaie «profesionalki jokatuz gero, herriak digun aprezioa galduko

genukeelako». Non gabil-tza? Zu bezalako gizon industrial batek nola esan dezake horrelakorik? Nola gutxietsi eta baztertzen ditu-zu bi hitzetan Herriaren soldata-tik bizi diren guztiak, erakunde publiko guztiak? Herriak erakun-deren bat baztertzen badu ez du lan horretatik bizi delako bazter-tzen, irabazten duen diruarekin ezer egiten ez duelako edo behar ez diren gauzetan gastatzen duela-ko baizik, alferrik gastatzen due-lako alegia.

Barkatuko didazu adibide po-bre bat, badakigu mediku on eta leiala izateaz gain xentimorik ira-bazi gabe lan egiten duen hura oso estimatua izango dela ziur asko; baina ez nik eta ez beste inork pentsatzen du horrelakorik, gosez hil denak ez bait du gaisorik sendatzen.

«Profesionalki gauzak ez dira ibiltzen». Arrazoi duzu Jose Mi-gel, hamaika horrelako ikusi

dugu! Baina aitortuko didazu, hala ere, maila batetik aurrera lan egin behar baldin bada, profesio-nalki **bakarrik** ibiliz egin daitekee-la.

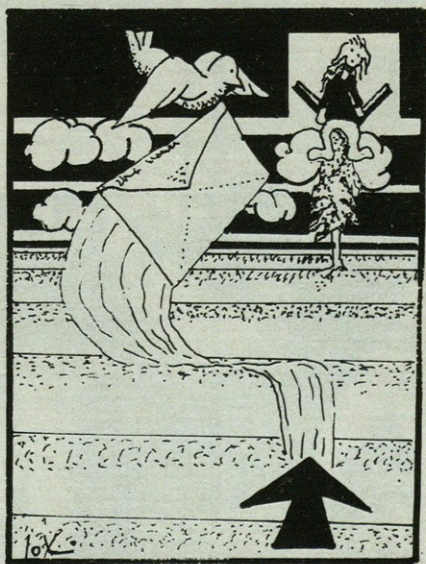
«Lanik ez izateak ere bultzatu egiten du jendea ikerketara. Alde horretatik langabeziak lagundu egiten diola ikerketari». Bai hori-xe, baina langabeziak pizten duen lehenengo ikerketa-argia hesteak betetzeko gogoarenak dira. Ez Jose Migel, elkarritzeta honetan ertan aipatu dituzun 300 uniber-tsitate horietan egiten den ikerke-ta ez da langabe dauden eskuz sortua izango. Langabezia erru-karria da edozein lekutan eta edo-zein ikuspuntutatik eta kasu ho-netan ere bai. Beste kontu bat la-nik gabe dagoenarekin dugun jo-kabidea da, eta aspaldi honetan ez da zaila gure inguruan ikusten: «langile morroi, mantso, beldur eta gaizki ordaindua» lortzeko bide gertatzen bait da.

Argi utz dezadan, bukatu au-rretik, ez dudala hemen ukitu nahi izan, jakinaren gainean nos-ki, Aranzadik profesionalizatu behar duen ala ez edo zein maila-tan lan egin nahi duen Aranzadik erabaki beharko bait du eta ez beste inork, baina ez-profesionali-zatzeko zure elkarritzetan agertu diren arrazoiak ez dira itxuraz-oak, iraingarri izan zaizkit eta horregatik altxa nahi izan dut nire (nirea bakarrik) ahotsa».

Benoa, Jose Migel, «ondo esa-nak ondo hartu, eta gaizki esanak barkatu».

M. Aizpurua

1982 - Uztailaren - 8an

AMEZKETAKO UDALEKUTIK BUELTATXOA: ONDO PASEAZ

IKASI

Kotxean gindoazenean haruntza, pinudiartetik erre-bueltaka bidea, udan euskara ikasten jartzeak ere ba zuela meritoa bota zuen batek. «Bai, halaxe duk», erantzun besteak. Segituan etorri zen ordea aldamenekotik eraso: «zuek hasi zaitezte orain diputaziokoak bezala, euskara ikastea zaila eta nekeza balitz bezala jartzen, propaganda egiteko orduan «HAU LANA» eta antzekoak esaten. Ez da hori jaunak! Ikasle hauek seguruena oso ondo ari dituk beren bakazioak pasatzen. Horrela planteatu beharko genikek edozein kanpaina, bestela ere gogo gutxi duen jendeari hau da lana esaten ba diok...»

TXINDOKIPEAN; ARALARREN ALTZOAN

Halako batetan ailegatu gara Amezketara inork jakin gabe zein etxetan izango ote ziren ikastaro-koak, eta hor esaten digu gure lagunak: «hemen izango duk». Zer bada? Eta «begira ezak neska hori, ez zera-makik sostenik. Hori ez duk Amezketakoa».

Iluntzen ari zuen eskola aurrean ikasle-irakasle multzo handi samarra ikusi genuenean. Ujuka eta irrika, saltaka eta jolasean, parrez eta solasean. «Hau duk giroa. Gu baino hobeto bizi dituk hauek!».

Eskola baten gimnasioa da, hor dute tramankulo guztia montatua. «Litera eta koltxoi pila hau begira, hortxe egiten diagu lo guztiok. Denok batera», esan zigun Arantxak, Zarauzko irakasle batek. (Gure etxeko ohea lotarako itxurosoagoa genuela pentsatu bide genuen, bainan tira, hau diferentea duk, kanpamendu edo kolonia batetan bezala zeudek hemen, egun batzutarako ez duk txarra izango. Aldamenekoari zirri batzuk egitea izango dute kontua hainbeste jenderen aurrean. Baten zurrungak eta bestearen amexarrak). «Klaseak ordea, jarraitzen du Arantxak, ez diz-

kiagu hemen ematen. Eskola honetako gelatan eukitzen dizkiagu».

Denetara hirurogei eta hamabost bat omen dira ikasle eta irakasleen artean. A.E.K.k uda honetan antolatatu dituen ikastarotako parte txiki bat besterik ez.

EGUNEKOA: LANA ETA ATSE- DENA

Zortzi terdiak badira eta afaltzeko garaia heldu zaigu. Beheko tabernara goaz. Menditik edo jolasetik bueltan

euskaraz ari dira guztiak sano sano, bakoitza bere neurrian. «Zuk niri hitzegin poliki poliki. Ni bigarren mailan». bota zidan Gasteizko pinpolina batek.

Berdura jaten hasiak gara bi irakasle ditugularik mahaikide. «Sei orduz dizkiagu klaseak, dio batek, bi orduko hiru klase. Irakaslez aldatzen joaten gaituk, hiru talde dizkik beraz irakasle bakoitzak. Leher eginda bukatzen diagu azkenerako. Pentsa ezak orain afaria bukatu eta guzti hauek jarana gogoia izango ditek. Hauek oheratzerakoan joan adi eta presta ezak biharamoneko eskola. Ordubiak jotzen zizkigutek gauoro gu oheratzerako. Jaiki adi hurrengo egunean goizeko zortzitan. Desiatzen natxiok plaia-ra joan eta bainu bat hartzeko».

Bigarren, hirugarren eta mintza praktikakoak omen daude, zazpi tal-

detan banaturik. Eskubitan dudan ikasleak ez du batere trabarik mingainean. Zeharo berritsua atera zaigu bere galtza motxetan eta adoleszente bizarreko lehen hiru ile haiekin. «Ni Iruñeakoa. Gaur Sanferminak bukatzen..., egon piskat, dira. Gero pobredemi kantatu ez, abestu behar dugu, bainan euskaraz. NI GIZARAJO, GIZARAJO NI, FESTAK AMAITU DIRA TA LO EGIN BARIK».

Ezkerretakoa berriz zeharo ixilik daukat, badirudi katuak mingaina jan diola. Ez du tutik ere esaten. Ez dakit ez nongoa den, ez zein mailatan ari den, ez ezer, beti tokatzen da holarakoren bat talde gutzitan.

ASKO AURRERATZEN DA IKASTARO TRINKOTAN

Postrearekin batera solasean segitu dugu. Amezetako apeza oso jatorra dela, nola lehengo batetan eleiza erakutsi zien, kanposantua eleiz barruan dagoela, hango kontu zaharrak eta antzekoak.

«Oso diferentea da neguan negu guztiko ikastaro batetan lan egitea edo hemen egun gutxitan tope topetar egun guztian ikaslearen gainean egonaz lan egitea.

Nekezagoa da bainan satisfazio handiagoak ematen dizkizu. Ikusten da nola aurreratzen duten».

Eta zer egiten duzue klase ordutik kanpo? Nola betetzen duzue eguna? «Jesus!, hemen ez duk inor asperitzen. Musean, partxisean eta gainontzeko jokutan aritzen dituk etengabe. Asko praktikatzen ditek gainera jolas hauen bidez, hitzegin egin behar diate, hortara bultzatuak zeudek. Batzutan mendira joaten gaituk, inguru ederrak zeuzkik Zegamak arratsaldeko haizeaz geure birika hiritarrak garbitzeko. Arnasa sakon sakon hartu eta berriz ere lanean segitzeko».

«E!, zu. Ez ahaztu, altxa du eskua Jabik, Trintxerpeko bizardun batek, dantza ikasi nahi baduzu badago talde bat, tipo bat etortzen da dantza erakustera». Eta ze dantza mota ikasten duzue. Eta tangoak. «Jo, badakizu, lehen egunean bi mutil eta beste denak neskak. Neskek ez zuten gurekin dantzatu nahi».

IKASLE GEHIENAK NAPARRAK ETA GASTEIZTARRAK

Tabernako mutikoa sartu da ea zenbat kafe behar diren galdezka, gezurra dirudi bainan hamabi urteko

kaskurrio honek berak bakar baka-rik serbitu digu afari guztia, igualekoa zegok hau kapitalekumeen ondoan!

«Harritzekoa bada ere ia ia erdia Gasteizko jendea dugu (beste mahai-ko analista bezala, "zeharka bat", bota du indirekta bat botatzekoan). Gero naparrak dira gehien daudenak. Azkenik Donostia ingurukoak».

Kafeak atera dizkigute gure esku-biko napar ipurterre honek mahaiko guztiei pospoilo bina banatzen zizki- gun bitartean. Halako batetan zutitu arazi gaitu eta GIZARAJO NI, PO-

BREDEMI delako hori entonatu du bakoitzak bere pospoiluak pizturik zituela. Hori bukatu eta ogi papur pelotatxo gerra segidako entretenimendua otu zaie. Aze festa, boiskaut kanpamendu bat ematen du honek.

Kaleratu gara, gau ederra egiten du, epel epela, eguneko izerdiak ahaztu eta solasean paseatzeko modukoa, edo Gasteizko panpoxa hari euskararen goxotasunak erakusteko aproposa. Beste batetan beharko din!

Joxe MOLLARRI

LEKEITIOKO V. EUSKAL ZINEMA BILERA

ARGI Arako Karmelo ANAKABEK

Euskal zinemaren historia arras laburra bada ere, negarrez, zotinka, behaztopaka, ba dabil ere, bere lehen urratsak finkatuz, ba dirudi aspaldi honetan berezueruertz, hurbil ezpada ere, urreratzen hasi zaiola.

Azken urteotan egiten ari diren filma luzetatik kanpo, bada gure lurraldean, gero-ko euskal zinema gerta daitekeen oinarri edo foku desberdinik. Beronen sustraiak, orain dela 6 urte Zestoako Topaketetan hasi eta gaurko Lekeitioko V. Euskal Zinema Bileran errotzen direlarik.

Aipatutako Topaketa eta Bilera hauen helburuak oso finkaturik daude planteamenduetan: euskara, komunikabide mota honetara hedatzea eta bestalde, euskal zinemagintza bultzatzea.

Geldiro geldiro «amateur» deritzaion zinemaren mozkor pausuak norabideratuz doaz. Hasiera batetan, asmo handiz medio gutxiz aurkezten ziren dokumental motatik, argudiozko edo fikziozko zinema motara ere salto egiten da. Ze salto ederra gainera. Bide, luzea oraindik, baina berau aurkiturik.

ZERTAN DIRA

«BAKARDADE ETA BESTE LAGUNTZAZ»: Egungo gizartearen barne kontraesan nagusiengandik ikuturik: familia, gisa harremanak eta lan alienagarria, pertsonaiak bere burua ugarte batetan bakar- tzea erabakitzen du. Erabakiak, hasiera batetan nahiz eta pertsonaia lasaitu, azkenean bakardadeak erotasu- nera bultzatzen du. Ez ote irtenbiderik? Gai sakonegia hain denbora mugatua azaltzeko. Lar agerraldi antzerakoak. Azken finean, astunegia.

«XV-GARREN MENDEKO ERRETABLOA»: Izenburuak argi uzten du filmearen edukia. Ondo egina, baina azken batetan, egileari eta beste antzerako bateonbati interesatzen zaiona.

«Z-Z»: Zarautz-Zumaia trenbidea betetzen duen trenaren inguruan egindako filmea. Tomen akoplamendu liluragarriak eta musikaren koordinaketa erritmoak arras borobiltzen du filmea. Akoplamendu teknika huskabea.

«RASKAYU»: Zinema beltzaren erakusgarri. Kan-

posainduko, bizidun eta berpiztu baten historia. Zuzendaritza, kamara, musika eta interpretapen nagusiak aipagarriak.

«GURE BASERRIAK»: Izenburuak berak ere mugatzen duen filme oso txarra. IV. Bileran ere argi utzi zigun egileak «Euskadi Borrokan» filmearekin, beronek duen kreatibitate hustasuna. Baldin ez ba dira hobetzen eskegi deza- tela kamara.

«ORDESA, NEGUA BUKATZEAN»: Mendien, hibaen eta naturaren apolo- gia atsegina. Mota hone-

EGITARAUA

Filmearen izenburua

«Bakardade eta beste laguntzaz» ...

«XV-garren mendeko erretabloa» ..

«Z-Z»

«Raskayu»

«Gure baserriak»

«Ordesa, negua bukatzean»

«Sagardoa»

«Bultzatua»

«Errota»

«Euskal Erromefia»

«Itxoiten»

«Bai nahi dut»

«Azken lamia»

Egile

Gernikako Seiekipo

Benito Anzola

Azpeitiako Zine Klub

Taldea

Koldo Leniz

Iñaki Akordarremente-
ria eta E. Hernández.

J.A. Uriarte «Itxaso»

Javier Arrate

nzola

Maria Jesus Fonbellida

Angel Lerma

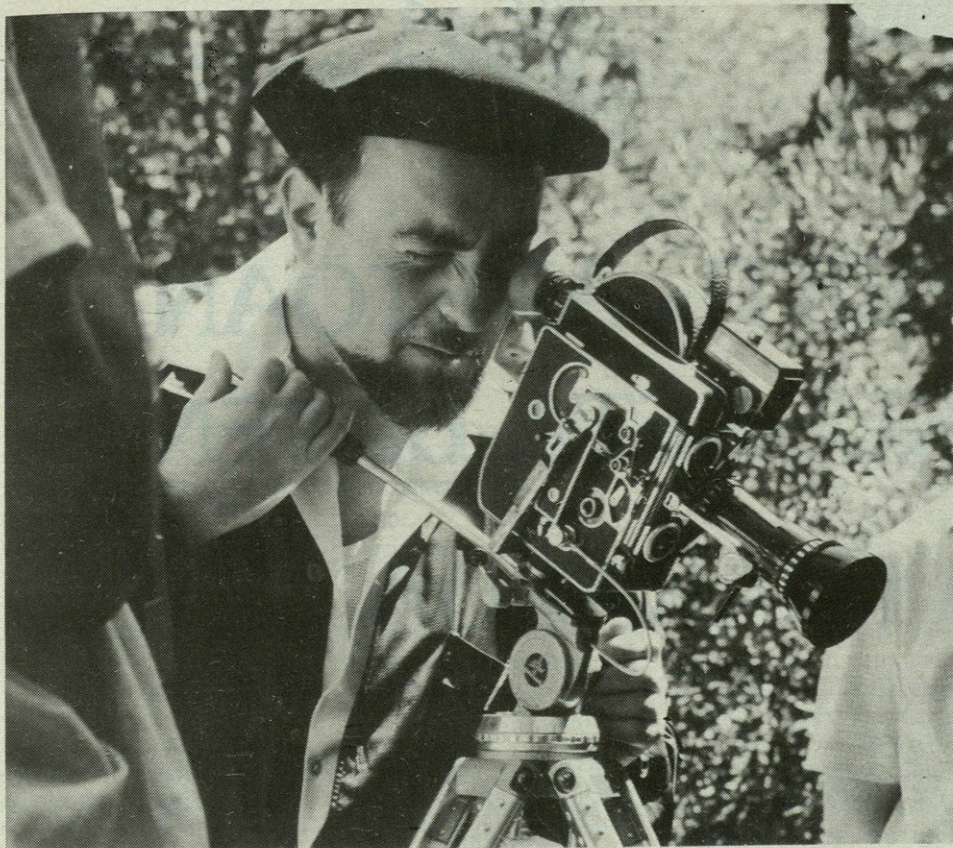
Juan Migel Gutierrez

Migel Angel Kintana

Azpeitiako Zine Klub

Taldea

SARIAK

- Argumendu onenari ... **Raskayu** (Koldo Leniz)
 Doinu onenari **Itxoiten** (Juan Migel Gutierrez)
 Dokumental onenari .. **Bai nahi dut** (Migel Angel Kintana)
 Argazki onenari **Azken lamia** (Azpeitiako Zine Klub Taldea)

AIPUA:

- Gidoi onenari **Azken lamia** (Azpeitiako Zine Klub Taldea)
 Muntaia onenari **Z-Z** (Azpeitiako Zine Klub Taldea)

tako filmeari dagokion erakusgarri ona, baina hortan txek bakarrik gelditzen dena.

«**SAGARDOA**»: Sagar doaren elaborapenari buruzko filme dokumentala. Agerraldi antzerakoak. Neurri batetan astuna eta elaborapenari begira akatsak dituen. Pasagarria.

«**BULTZATUA**» Zinema beltzaren beste erakusketak. Gaueko hiltzailearen ameskaizto eta heriotz ekintzak. Lorpen osoa eskas xamarra. Musika bandaren erritmoa eta irudiak polito armonizaturik. Interpretapena nahiko lortua.

«**ERROTA**»: Euskal Herriko errota zaharrenaren agerketa. Lan etnografiko interesgarria. Aipagarria filme honen egilearen etnografi filmografia.

«**EUSKAL ERROMERIA**»: Izenburuak digunez, mende hasierako edozein erromeriren dokumentala. Filme arras artifiziala. Pertsonaiek gisairudiak dirudite. Ez du inolako errealtasunik lortzen. Ez du ikus-

learekiko loturarik lortzen. Badi-rudi egileak ezin duela gehiagorik eman.

«**ITXOITEN**»: Poesia baten gisakoa dirudi filmeak. Sakontasun handikoa. Emakume kondizioan oinarriturik, edozein gizakumearen bizitza esperoaren historia bihurtzen zaigut filmea. Oso espazio fisiko mugatuan komunikapen izugarrikoa burutzen duena. Ezinbestekoa tomen neurri denbora eta xehetasuna. Doinua oso lortua.

«**BAI NAHI DUT**»: Ezkontz-erraztunaren elaborapenarekiko dokumentala. Erritmu filmiko arina eta armonizatua. Penagarria, ezkontz eleizkizunari lepoa jaso nahiean, eleiza barruko amaiera, zeren filma apurtzea baino besterik ez baituelako lortzen. Amaiera bazterrean utzirik, so ona dokumentala.

«**AZKEN LAMIA**»: Komedia gisako atsegingarria. Egungo artzain baten eta azken lamiaren amodiozko historio frustratua. Zeruko indar kristau frustragarrien eta lurreko gizakumeen borroka parodia. Komeria ikuspegitik, kristau zeruaren antolakuntza gaurkotua, oso lortua.

ETA AURRERA

V. Zinema Bilera honen aurrerabideak eta bukarak, bi berezitasun argi nabari izan ditu beregain. Batetik, aurkeztu diren filmeen nolakotasuna neurri eder batetan hobetuz doala, aurreko urteekin konparatuz. Eta bestetik, ikuslegoaren harrera handituz eta sendotuz doala. Gogor txalotzen dugu Lekeitioko Argazki Taldearen ahalegina alor honetan, zeren seriozki uste dugu Euskal Herriak bere nortasun nazionalaren berreskurapen borrokan zinema arloan ireki duen trintxera hau, beharriaz nezkia izatetik aparte finkatuz doala. Ekin eta Jarrai.

«ANTZERTI» ARETOAN, ERAKUSKETA BATEN FRAKASOA

Mikel ANTZA
Eneko OLASAGASTI

Erakusketa hau hasi berri zenean gure mesfidantza agertu genuen; ARGIA 939.ean Euskal Antzerki Taldeen Aurkezpenaren berri ematean puntu batzu agertu genituen, eta hain zuzen, Erakusketa hau izan den frakasoaren klabeak argitzen saiatu ginen, orduan aipatzen genuena hein handi batetan kunplitu delarik.

Gobernuak berriro agertu du antzerkiaren arazoa: rekiko daukan gaitza, miopia, edo bestela oso betaurreko bereziak erabiltzen dituzte eratzailak, arazoak ez ikusteko, beraiek eragindakoa ederra eta ona bezala ikusteko, antzerkia ez ikusteko.

Helburu txalogarriak

«Antzerki»ko arduradunek Erakusketa hau egitea pentsatu zutenean helburu bikainak markatu zituzten, hala nola publiko eta kritikaren aurrean ipini talde euskaldun hauek, publikoa, publiko euskalduna antzerki euskalduna ikustera ohi-tzea. Beste askotan esan dugunez Donostian (Donostiaz hitzegin behar, Erakusketa hau Donostian ospatu denez) badago ikusle-go antzerkizalea, antzerkia

atsegin zaiona eta bat ere galtzen ez duena, nahiz euskaraz nahiz gaztelaz izan. Helburu horiek egotea ez da gutxi, baina gehiago eskatu behar da; behar, behar gorria dagoelako.

Bide eskasa

Erraz konprenitzen ez dena, helburu horiek markatuz gero, listoia altuera horretan ezarritz gero, nolatan aukeratu diren zolarik gabeko zapatillak, batez ere, lurra harri txintzarrez eta eskorpioiez bete dagoenean. Gaintxurizketako gor-mutuak majina bat aldiz adierazi digunez, «enteratzen ez dena, ez doa» (eta ez zen enteratu). «Antzerki»ko arduradunak oso pozik daude, Andia kalea 13.ean daukaten antzokitxoarekin, baina han egon den edonork badaki eskein-

tzen dituen baldintzak ez direla onenak, ez aktoreentzako, ez eta, propaganda dezente bat eginez gero aretoa gainezkatuko lukeen balizko ikusle-go horrentzat.

Eta hor daukagu, gaintxurizketak esandakoarekin lotuz, lehen hutsa, errua: propagandarik eza. Eta horrela ezin daiteke antzerki talde bat ikusle-go batekin enfrentatu; horrela gerta daiteke AULESTIA-koei gertatu zitzaiena, egoian, eszenatokian ogeita-

mabost, eta, butaketan bi pertsonarekin bukatzea saioa.

Eta kritika lortu nahi bada, gonbiteak bidali behar zaizkie komunikabideetakoiei, bina, eta ez da inor hilko, horrela agian aretoa erdizka beteko litzateke; eta komunikabideetako kultur arduradunei ikusi dutenaz idaztera behartu behar zaie, oso alperrak bait gara denok (antzerki kritika orrialdeak begiratzeari besterik ez dago, aurretik gibelurdinekin bezala,

Monzon Telesfororen «Menditarrak» aurkeztu zuen AULESTIK

urrik ez!). Eta bestela ez dago kritikarik.

Horrela iristen gara, susmo txarra hartzera. Benetan baldin bada asmoa kritika eta ikuslego aurrean talde euskaldun horiek ipintzea, zerbait hedatua goa egin behar da, pentsatu beharko litzateke, Bilbon ere jenderik bizi dela, batzu-batzu; eta Gasteizen ere, tira ba teatroa gustoko dutela; eta irainik ez bada, eta orden honetan, Iruiñean norbait hurbilduko litzakela, Ifarraldean bezala, interesik badagoela teatroa euskaraz ikusteko. Baina, ez; eta orduan, konturatzen gara, partxea ipini aurretik zuloa neurtu beharra dagoela, bestela, oraingo honetan gertatu zaiena, partxia, pobria eta txikia.

Eta guzti honen ondoren, helburu txalogarri horiek egotea dudatan jartzen dugu.

Ondorioak ere: eskasak

Ondorioak eskasak puntu askotatik begiratzuz, ikusmira ezberdinetatik. Hasteko, dagoeneko aditzera eman dugun ikuslego eskasia. Bigarren, Erakusketa honen ohiartzun eza, arrakastarik ez, kritikarik ere ez. Eta hirugarren, orantziazio txarra.

Bost aste bete ditu lehen erakusketa honek, Ekaina eta Uztaila harrapatuz. Ekainaren 7an KUKUBIL-TXO zen aktuatzekotan Erakusketari hasera ema-

nez, ez zuten aktuatu eta ezin okerrago hasi liteke erakusketa bat.

Beraz, TXOTXONGI-LORI tokatu zitzaion ekainaren 11ean Erakusketa hasteko ohorea (hauen aktuazioaren berri eman genuen ARGIA 939. alean).

Ondoren, OSTIBARRE taldea zen Monzonen obra ekainaren 12an eskeini behar zuena, baina hauek ere huts egin zuten, ez dakigu zein arrazoiengatik.

Hurrengo astean, ekainaren 18 eta 19an, GOAZ eta AULESTIaren txanda, lehena Luis Haranburu-Altunaren «Gernika» famatuarekin eta bigarreña, Monzonen beste lan batekin, «Menditarrak». Azken tal-

de eta obra honi buruz Apalategi Joxe Martinek idatzi zuen ARGIA 927.ean. GOAZen «Gernika» orain dela urte dezente idatzia dela kontuan hartu behar dugu, eta egoera konkretu batetan debekatua egon zela, gaur antzerki hau egiteko aukera dagoela dirudi, «beste» bat da egoera, baina GOAZekoek eskeintzen duten abangardismoa ez zaigu oso atsegin.

Ekainaren 25 eta 26an Sto. Tomas Lizeoko ikasleen eta TAUPADAKoen ordua. Lizeokoek, Jose Ramon Soroiz zuzendariaren ardurapean, ikastolako lagunak izan zituzten ikusleztat. Lizeotarrek behintzat

ondo pasa zuten. TAUPADAKoek «Aik, Maik eta Zeferina» pailasoen montai-a aurkeztu zuten, taldeko hiru lagunek parte hartzen duten obra honetan pailasoen teknika zen, agian, flojoen zeukatena.

Hurrengo asteburuan, uztailan jadanik, 2an eta 3an INTXURRE eta MAKEA taldeak; INTXURREna bakarrik aipatuko dugu MAKEA ikusteko aukerarik ez bait genuen izan. INTXURREK «Bata zu, bestea ni...» obra aurkeztu zuen, farre egiteko gogorik badago behintzat, gustora egiten da obra hau ikustean, Felix Irazustabarrera egoki aritu zen zapatariaren papera jokatzen.

Azken asteburuan, haurrentzat bereziki, uztailaren 9 eta 10ean, erdizka joan zen, MASKARADAK aktuatu zuen, baina ez KIXKI, MIXKI eta KAXKAMELONEk, beste huts bat.

MASKARADAREN lanaren berri eman genuen ARGIA 916. zenbakian, aipatzekotan jendea, ikuslegoa, haurrentzat izanik obra bi haur besterik ez zegoela, beste guztiak helduak zirelarik.

«Antzerki»ko ikasleek bi obra, Arlekin eta Antigona aurkeztuko zutela ere anuntziatua zegoen, honatan ere huts egin zuten eratzaileek.

Erakusketan parte hartu duen TAUPADA taldekoak.

PIO BERASTEGI: «IDAZLE ZAHARREK BA ZUTEN ZER EMANA. EZ DUTE EMAN. GAZTE LOTSAGABE SAMARRAK BEHAR DIRA

Zenbait pertsonakin ez da inolako arazorik gertatzen hitzegiteko orduan, etengabeko jarioa duten horietako batekin topatu gara oraingo honetan. Gure osaba amerikanoa balitz bezala jarri zaigu Pio bere alkandora zuri, tergalezko galtza eta berrogei eta zazpi urterekin, bere gauzetaz, ipuintxoaz, nobelaz, bere Madrilgo Herbesteaz kontu kontari.

Kilometroek eta kanpoko urteek, azken finean herbesteak sortzen duen desfase, eta despistez josiriko diskurtsoa da berea, zirkulotatik kanpo dabil bere aidera.

GAZTE GAZTERIK HASI NINTZEN IDAZTEN

ARGIA: Nahiz eta urte batzu euki orain arte ez dugu inoiz zure izenik entzun euskal letretan. Noiztik ari zara kontu hauetan?

PIO: Ez da gauza berria niretzat, ez da azken orduko okurrentzia bat aspaldi hasi nintzan idazten. Orain akordatzan naiz hor hirurogei ta hamaseiaren inguruan Irungo Hiriko ipuin lehiaketan hirugarren geratu nintzela ipuin batekin.

ARGIA: Bainan... lehenagotik datorkizu idazteko grina, ezta?

PIO: Ni zegamarra naiz izatez, bada han sesentaidos sesentaitres inguruan zerbait idatzi nuen festetarako, badakizue, festetan ateratzen diren herritako boletín horietako batearako. Gazteleraz eskribitzen nuen garai hartan. Diario Vasco eta La Voz de Españarako ere egin nituen zenbait gauzatxo.

ARGIA: Zer, artikulak?, erreportajeak? periodista lanak?

PIO: Ez, ez. Nik nere herrian kontuekin eginiko zerbait, etnologi gauzak eta..., ohiturak. Bildu nituen eskribitu, eta bidali. Gero batzutan ez zidaten ateratzen eta horrela.

ARGIA: Jakin izan dugunez oso gazterik aldegin zenuen Zegamatik Madrilerara.

PIO: Hamazazpi urtekin, non ote zeudeten artean...

ARGIA: Zer egin duzu Madrilen?

PIO: Denetatik piskat. Haseran akordatzan naiz, partitzen ibili nintzen. Oso diru gutxi irabazten nuen orduan. 500 pztá nituen eta zapata pareá erosi nahi. Zapata pare honek ordea 550 pztá balio, onak ziren nahiz eta gero orpoa urratu. Han ibili behar izan nuen hamar duro horiek lortzeko jo eta ke.

MADRILGO EUSKAL-ETXEAN FOLKLOREKERI HUTSA DAGO

ARGIA: Euskara galtzeko zorian aurkitu zinen orduan...

PIO: Bueno, bai, ez nuen askorik egiten, idazten nuena ere erdaraz izaten zen. Talla batzu egiten nembilen garai hartan, artean ba nituen lau bat ipuin edo idatzita, kasteilanoz. Tallak zirela eta Beobiderengana joan nintzen Zumaiara, itsasaldera. Kasteillanoz hasi nintzaion. Begiratu ninduen eta esan zidan «arpegi horrekin ez al dakik euskaraz». Eta nik baietz,

bainan mendialdekoa egiten nuela (Orduan mendialdeko euskara traketza zela pentsatzen nuen, kostaldekoa, itsas aurrekoa uste nuen zela eder, egoki eta txukuna). Mendian bezalako euskararik ez zela esan zidan. Atera behar genuela. Buruan nenbilzkin hitz horiek trenean etxerakoan. Iritsi orduko erdaraz nituen ipuinak euskaratzen hasi nintzan. Galanki kosta zitzaidan.

ARGIA: Geroztik euskaraz beraz...

PIO: Bai. Orain dela hogeí urte ipuinen bilduma bat eraman nion J.M. Satrustegiri ea begiratuko zituén. Nik entzundako kontu zaharrak ziren neronek moldatuak. Eranztzun zidan «herriaren ahotik» jasota diren bezalaxe dutela baliorik, bestela ezetz. Asko desanimatu ninduen horrek.

ARGIA: Bainan aurrera ekin zenion idazteari.

PIO: Gero lagun batzuren bitartez Joxemiel de Barandiaranengana ailegatu ziren eta honek animatu ninduen. Ondo zeudela eta tira. Pisu handikoa izan zen niretzat hain ondo kontsideratua zegoen gizon batek niri ori esatea. «Gauza asko asmatu dituzu! Bai, lan ederra egin duzu.» Gizonik handiena eta niri hori esatea!

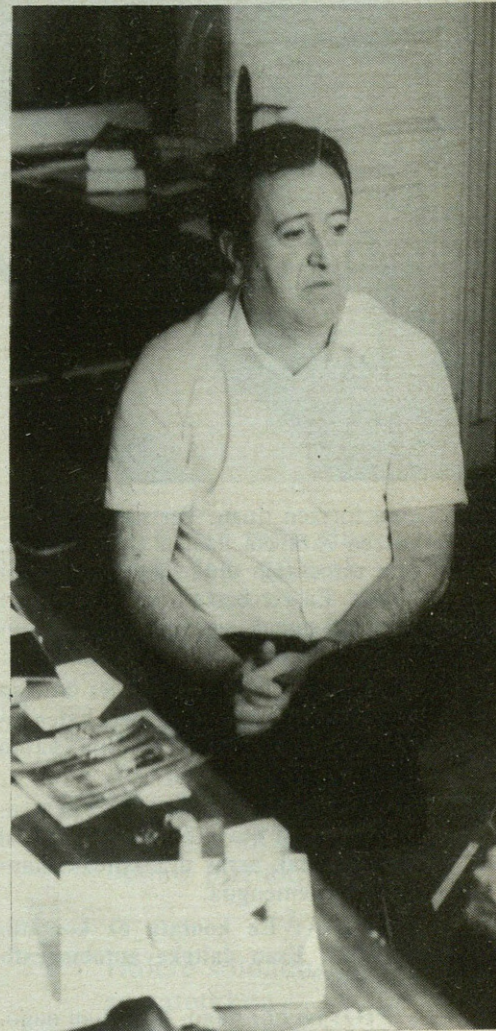
ARGIA: Zer moduz Madrilgo euskaldunen artean?

PIO: Muturka eta arpegi txarrez askotan. Ia ez naiz euskal-etxetik agertzen. Folklorekeri hutsa da hura. Euskarazko klasean jardun, irakasleak buelta eman eta segituan erdaraz ari dira. «Hay que mantener el espíritu» zioen hango batek, trajez eta ejekutibo itxuraz animatzailetzat dabilen batek. «El espíritu se mantiene viviendo en él» erantzun nion nik.

GUTXI IRAKURRI DUT EUSKARAZ

ARGIA: Zure erreferentziak haurtzaroko Zegama batetakoak eta heldutasuneko Madrilgoak dira. Bainan zeintzu dira literaturaldetik. Has gaitezen euskaratik, zer irakurtzen duzu? Edo zer irakurri duzu?

PIO: Egia esan ez dut askorik irakurri. «GERO» irakurri dut, ez dena. Joxe Luis Zurutuza, Jose Azurmendi piskat. Baina oso gutxi. Ez dut jarraitu hemengo mugimendua. **ARGIA** irakurtzen dut eta hortik ezagutzen ditut ezagutzen ditudan gaur eguneko horiek. **ARANTZAZU** ere jaso-

tzen du nere izebak, izebarekin bizi naiz Madrilen.

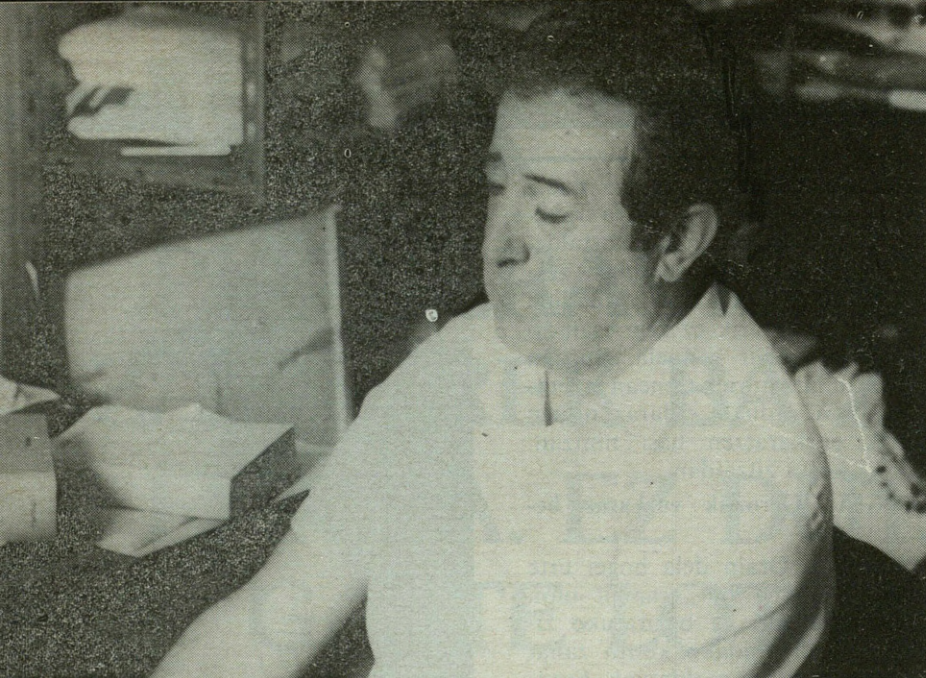
ARGIA: Kanpoko literaturan zeintzuk dituzu maiteenak?

PIO: Gazteleraz nik gehien maite dudana Baroja da, ia dena irakurri diot. Baita Unamuno eta Ganibet ere. Portugesak gustatzen zaizkit asko, Castelo Blanco eta. Gailegoak ere bai, Cunqueiro. Inglesez irakurri ditudan artean Dicquens dut gogo-koena. Dena dela ez dut behar nukkeenaren lautik bat ere irakurri.

MADRILDIK IHESTEKO IDATZI BEHAR IZAN DUT

ARGIA: Gatozen HERBESTERTUAK zure nobelara. Zergatik idatzi zenuen?

PIO: Madrilen itolarria sartzen zaizu, ezin bizirik bizi zara. Ihes egin behar duzu ahal duzun tokitik. Nik idazteari ekin nion. Ondo pasatzen nuen. Nekatua eta aspertua aurkitzen zara. Nobelara jotzen duzu eta atse-

gina lortzen duzu. Pertsonaietaz baliatzen zara eta hasten zara idazten. «Ea zer esaten didan gaur pertsonai honek. Ea zer beste horrek». Hasten zara bakoitzak situazio diferentetan jartzen eta ondo pasatzen duzu.

ARGIA: Orduan nobela ez da izan aldezturik zeneukan ideia baten bilakaera, ariketaren etekina baino ezta?

PIO: Bai halaxe da, aurrez pentsatu gabe hasi eta atera dena. Bi atal ditu nobelak arrazak diferentek, hangoa eta hemengo.

ARGIA: Ez kontatu ez kontatu, bestela... Esan daiteke autobiografikoa dela?

PIO: Ni hor nago. Liburuan nago, hor barnean. Bestela pertsonaiak eta asmatuak dira, errealitate hartutakoak asko, gero nik moldatuak, batzutan aldrebeskeriak ere egingo bide nituen zenbait pertsonaiekin.

ARGIA: Idazteko orduan bale bainan argitaratzerakoan zein helburu euki dituzu?

PIO: Gazteei zerbait eskeintzea izango litzateke nere asmoa. 47 urte baditut ere hobe konektatzen dut gauro jende gaztearekin, zaharrekin baino.

GAZTE LOTSAGABE SAMARRAK BEHAR DITU EUSKAL LITERATURAK

ARGIA: Zein zentzutan, gazteei zerbait eskeintze hori?

PIO: Hemengo idazle zahar askok ba zuten zer emana eta ez dute eman. Ba zuten eta ba dute zer emana oraindik, bainan ez dute ematen. Gero ba dago gazte jende bat dagoeneko gau-

za ederrak eskeintzen hasi dena. Joseba Sarrionaindia esatebaterako, oso ona dugu. Begira non dagoen. Teresita Irastortza bati ere ikusten zaio ba duela sentimendua eta gauza politikak esateko.

ARGIA: Jende horrentzat idazten duzu beraz.

PIO: Gehienbat bai. Horiekin topatu nahi nuke. Horiek dira etorkizuna. Lotsagabeagoak behar lukete agian lotan dauden zahar guztiak esna ditzeten.

ARGIA: Hemen esan izan da gazte jende horrek ez duela zer esatekorik. Oraindik ez duela denborarik izan bizitzeko etabar.

PIO: Hortan ba dago arrazoi pisikat bainan pentsa bizi eta kontatzeko dutenek ez dutela kontatzen. Ez da gainera bizitzen dena bakarrik kontatzen. Irudimena ere hortxe dago.

BATZUTAN BAPATEKO BERTSOLARIEN MODURA IDAZTEN DUT. DATORREN BEZALA

ARGIA: Zein problemekin egin duzu topo idazteko orduan?

PIO: Problema, ez dakit. Nik ez dut hiztegiarik, bueno txiki txiki bat ba dago gure etxean bainan ez dut erabiltzen. Nik neronek eginiko hitz glosario bat dut. Han eta hemen jasotako hitzen bilduma. Nik txikitzen Zegaman aditutako euskara erabiltzen dut, bizkaiera eta bestaldeko zenbait formaz osatuz.

ARGIA: Aditutakoa izango da bainan batua; eta joskera aldetik batzutan badu klasikoan oihartzunik.

PIO: Geroren eraginak izango dira. Batuarena normala da, ARGIA irakurtzen bait dut eta hor ikasi ere.

ARGIA: Asko orrazten al dituzu idatzitako testuak?

PIO: Egunak izaten ditut, batzutan bertsolariei bezala bapatean etortzen zaizu eta dena dagoen bezala uzten duzu hala behar bait du. Beste batzutan aldiz oso nekaturik zaudenean ez zaizu ezer etortzen edo datorkizuna oker eta desitxuros, orduan bai, orduan orraztu egin behar da. Gero eta gutxiago orrazten dut, gero eta errezago ateratzen zait. Atzo bukatu nuen etorraila idatzitako ipuin bat, hortan geldituko da, ez dut gehiago ikuituko.

ARGIA: Entzun dugu ipuin sail bat eta beste nobela bat ere bukatuak dituzula laister argitaratzekotan?

PIO: Bai, nobela egina dago eta ba dirudi udazkenerako argitaratuko didala Hordagok. 40 ipuineko beste liburua bat ere prestatu dut, herrian gertatu eta entzundakoei moldatua.

PILAR FRANCO, FRAGAREN ANAIA ETA EZAGUTZEN DITUT

ARGIA: Madrilen ezagutuko duzu ba jende interesgarria literatur munduan edo.

PIO: Kazetari batzu eta irratiko beste zenbait ere, bainan ez askorik.

ARGIA: Pertsona kurioak eta se-guru baietz.

PIO: Badakizue ni tallista ere ba-naiz, igual egunen batetan esaten di-date «hik ez duk idazteko balio», eta tallak egin beharko ditut. Ba joan nintzen behin etxe aberats batetara retablo bat konpontzera eta Metro Goldin Mayer-ko zuzendari izanda-koaren alargunarekin egin nuen topo. Bera izan zen Espainiara «Lo que el viento se llevó» ekartzeko jesi-toak egin zituen. Ba Ordiziakoa zen emakume hori, euskalduna.

... Pilar Franco eta Fragaren anaia-ren etxeetan ere izan izandu naiz gau-zak konpontzen. Ni horiekin!

... Haserrikeri ere izaten da euskal-duna zarela diozunean. Bergarako beste emakume bat ere ba dago goar-diazibil baten alarguna bere semei esaten diena: zuek hemengoak zarete eta Euskal Herriarekiko ardurarik ez baduzue hor konpon. Bainan ni eus-kalduna naiz eta ene sorterriari zor natzaio.

**Josu LANDA
Iñaki URÍA**

BERTSOAK

Doiñua: «Ameriketako esne-saltzailearena»

(1)

NATO = OTAN = INPERIOA

Beasain, 1981-9-8

Murumendi

1

Antzina euskaldunok
geure burujabe
geroz gaude gabe
borrokatu beharra
lurtxo honen alde
Erroma egina zen
Penintsulan jabe
eta Euskal Herriak
zirudien labe
borroka eta tratu
inoiz amaigabe.

2

Orduko militarrek
euskaldunak ziren
gauzak nola diren!
lur hau gordetzen zuten
piztiak bailiren
ondoren godo eta
visigodo biren
artean iraun zuten
nola-hala gailen
orduan ere lur hau
borrokan zebilen.

3

Mairuek Penintsulan
eginik sarrera
ta dena aurrera
visigodoak larri
babesdun lurrera
Asturias aldera
harturik karrera
Euskal Herriarentzat
zer pake ederra
heurentzat guri lehen
jarririko gerra.

4

Mairuei eutsi eta
ozta-ozta bizi
hau bai dela bitxi!
frankoak iparretik
sortu ziren bizi
Zaragozatik zehar
Iruñea hautsi!
Orreagan astindu
hainbeste ihizi
behin behar genuen da
gerra irabazi.

5

Nafarroan sorturik
Euskal Erresuma
ta askatasuna
Aritza ta Semenok
zuten osasuna
gudaloste militar
zer handitasuna!
mairuak uxatzeko
ah! zer gaitasuna!
orduantxe lortu zen
euskal batasuna.

6

Geroztik espa eta
grina txar guztiak
gara ikusiak
gatzelak suntsiturik
batzu ta besteak
hamaseigarren mende
odolez bustiak
menperatu gintuen
ez oso eztiak
goserik baitzebiltzan
betiko piztiak.

7

Halere soldaduska
gerratetakoa
ez txantxetakoa!
probintzi mugen barne
zerbitzatzekoa
soldataduna baitzen
hortik kanpokoa
z oraingo moduan
nahitanahiezkoa
edo kobratu gabe
borrokatzekoa.

8

Mila zortzirehun eta
hirurogei eta
hamaseia da ta
Uztaileko hila
ta hogeitabata
Foru Legeak ere
kenduak dira ta
Inperioarentzat
sodadu gara ta
euskaldunak Cubara
negozio baita.

Eliza berri bat egin zuten bada, eta apaiza koadro polit bat jarri behar zela eta jarri behar zela. Hango pintura guztiak modernoegiak zirela eta berak «azken afari» bat nahi zuela han, baina denok ulertzeko modukoa. Deitzen du bertako artista bat eta «azken afari» bat pintatzeko agindua ematen dio. Artistak bukatzen du, entregatzen dio koadroa eta papalak kentzen dizkionean nola gelditu den ikusteko, han agertzen dira mahai baten inguruan, Kristo larrugorritan, apostolu guztiak mozkortuta, batzuk musuka, besteak bestean, etab. Apaiza seko berotuta, hasten zaio garraisi-ka, eta pintoreak erantzuten dio:

— Aizu, lasai, lasai. Nik utzi nituean afaltzen zeuden.

Semetxoak lehenengo aldiz ikusten larrutsik bere ama:

— Ama, zer duzu hor azpian?

— Txikitana haizkorakada bat eman bait zidaten.

— Jo, ba alu erdian eman zizuten.

Trapeeeeeeeee-
rooooooooooooooooooooo! Tra-
peeeeeeeeeeroooooooooooooooooooo!

Eta parean zuen raskazielosaren 84. pisutik:

— Traperooo! Igoooo!

Sartzen da etxera, eta aszensorea aberiatuta. Nola edo hala igotzen da 84. pisuraino, atea irekitzen diote:

— Begira, Mikeltxo, ez baldin bazara ondo portatzen traperoak zakuan eramango zaitu.

Kristorenak esan ondoren han jaisten da berriro kalera eta 85. pisutik:

— Traperooo! Igooo!

Igotzen da berriro goraino eta:

— A ze putada egin dizun azpi-koak, eh!

Tipo bat, raskazielos baten azken pisoko lehioak garbitzen ari da, irris-tatu eta erori egin da. 20 piso falta zaizkiola beste bat lehio batetara ateratzen da eta esaten dio:

— A ze ostia!

— Prooooofeeetaaaaaaaa!

Ateratzen da emakume bat 12. pisuan duen bere etxeko lehiora eta zakur bat (canis/canis; oraingo hau behintzat indirektarik gabe doa) ikusten du. Sartzen da berehala barrura, eskopeta bat hartu, tirokatu eta hil egiten du. Igotzen da udaltzaina korrika gora eta esaten dio:

— Aizu! zergatik, akatu duzu zakurra?

— Jode! Kozka egin nahi zidan.

70 urteko aiton bat 18 urteko neskatxa batekin ezkontzen da. Gauean joaten dira logelara eta esaten dio aitonak:

— Beno, eta orain zer?

— Ez dakit.

— Baino zure amak ez al dizu ezer esan?

— Ez.

— Ondo gaude ba, zuk ez dakizu eta ni ez naiz gogoratzen.

Sartzen da Joxe Mari indioa eta:

— Joxe Mari indioak aspirina nahi.

Dependienteak ematen dio.

— Joxe Mari indioak kondoia nahi.

Ematen dio.

— Joxe Mari indioak katarroa izorratu nahi.

Indio txiki batek (John Braun ez, hi), galdetzen dio bere amari:

— Zergatik indioek izen arraroak eduki?

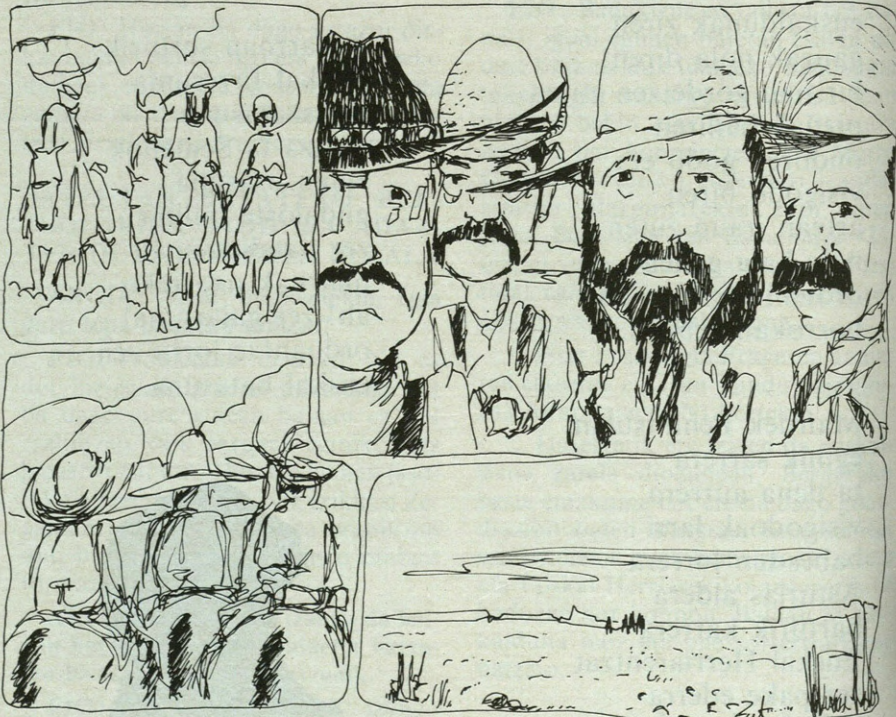
Amak erantzuten dio:

— Jaiotzearen inguruko zirkuntantzien arabera. Adibidez, «Zezen eseria» jaio zenean, amaren ondoan zezen bat eserita zegoen. «Zaldi eroa» jaio zenean zaldi batzu erdi eroturik agertu ziren herriskan, eta horrela beste pila bat. Ulertzen duk «Goma hautsia»?

— Ordurik ba al duzu?

— Ez, eskerrik asko, ez dut erre-tzen.

— Barkatu, poltsikoan orrazia ikusi bait dizut!

Ez, gaur etxean geldituko naiz
Arturo
Deituko dizut.

Buelatu zenetik, bere bizitza,
Arturelein zeukan erlazioa, bere
egoera, planteatzen zen.
Oso nahasturik zegoen eta Artu-
rekin,
arraroa ere.

Nahiz eta lanean jarri
une hanetan konzentratzea inposi-
ble
egiten zitzaion.
Oso kezkatua zegoen.

Bikotearen erlazioan bere nortasuna, bere EGO
non eta nola zegoen galdetzen
zion bere buruari

Arturen itzala bezala ikusten zuen
bere burua
Zergatik ez daukat nere bizitza
propioa?
Gainera azken boladan, haien ar-
tean rutina zen tonika generala.
Martaren aurpegian tristura na-
baria zen.

Irtenbidea sumatzen dut baina bil-
dur naiz.

MANIKEISMOA AZKEN HARMA POSIBLE DENEAN

Azkeneko bolada honetan, sarritan entzun den kontzeptua dugu manikeismoarena. Esaten dutenez, gure kulturak duen gaitza omen da, eta gaitza hitzak duen zentzu negatibo eta maligno osoarekin erabilia izan da betiere. Oker ez banago, gauza guztiak onak ala txarrak, politikak ala itsusiak direla esatea litzateke manikeismoa. Bi adjetibo kontrajarrien sinplekerian erortzea gauzak epaitzerakoan. Norbaitek esana bezala, jende guztia tratatzea indioak ala bake-roak izango balira bezala.

Makina bat buelta eman diot asuntori jakiteko ea zergatik den gure artean hain arbuia garria manikeismo ditxoso hori, baina egiari fideltasuna gordez esan beharra daukat ez dudala arrazoinik arkitu. Niri, berriz, manikeismoa errebindikatzea besterik ez zait bururatu, eta argituko dut zergatik.

Lehen konstatazio bat. Manikeismo harma dialektiko nahiz politiko bezala erabili duen guztiak soka lepoan estu-estu lotuta zeukala erabili ohi du. Euskal kulturaren adibideren batzu aipatzeagatik, HABEko irakasleek hamaika dimisio eskatu zituztenean beren lanpostuarekin txantajea egin zietenean, AEKk instituzioei eraso egiterakoan, euskal aldizkariak subentzio handiagoak eskatzerakoan. Kurioso da, desesperaziozko egoerek bultzatutako baliapidea dugu manikeismoa.

Bigarren konstatazio bat. Egoera lasai batetan daudenek ez dute inoiz manikeismoa erabiltzen. Nola eta zertarako erabiliko du manikeismoa Herri Irratiak edota Euskaltzaindiak? Ez dute behar inondik ere, badeute non jan eta.

Hirugarren konstatazio bat. Manikeismoa euskal kulturaren gaitza dela eta zokoratu behar dela plazaratu zuen lehenengo ahotsa HABE aldizkariaren editoriala izan zen. Eta

altura honetara honez gero gauzak apur bat argitzen hasiak ditugu: HABE eskatzen dio AEKri ez dadin manikeista izan, aldeztu aurretik bera izanik hiltzera kondenatu duena, etabar.

Azken finean, eta indioak eta bake-roen parabolari segituz, herri honetan rostro palidoek inditarrak urkatu nahi dituzte, eta gainera eskatzen diete mesedez ez intsultatzeko, konpostura gordetzeko. Eta problema da inor ez doala inditarrak salbatzera, eta bitarteko heroerik sortzen ez den bitartean inditarrentzat rostro palido guztiak berdina izango direla. Hori manikeista izatea baldin bada, gora manikeismoa!! Hobe manikeoa izatea erahiltzailea baino.

Horretaz gain, ez dut uste herri honetan inork manikeismoa aplikatu duenik aurretik posibilitate gehienak agortu baino lehen. Lehen esan duguna, inor ere ez da biraoka hasten min egiten ez dioten bitartean. Horrexeagatik, begitartean pistolaren kainoia sentitu arte, inork ez du manikeismoa

konprenituko. Esperientzia hori inoiz bizi duenak konprenituko du ziurrenik, eta inoiz sentitu ez dutenentzat nik ezagutzen dut tipo bat pistolak bost durotan saltzen dituen.

Eta Afrikako beltz goseti bati metafisikaz hitzegin ezin zaion bezalaxe, inork ez dauka eskubiderik euskal kultur sektore batzuri manikeismoa txarra dela esateko, hots, gauzak ez direla onak eta txarrak soilik, konplikatuagoak direla. Zeren eta gu konforme gaude gauzak konplikatuagoak direla, baina gaurko baztertze-egoeran —zoritxarrez, deskraziaz, maleruski eta guztion kalterako— manikeismoarako baino ez dago tokirik.

Hori horrela izanik, manikeismoa hainbeste «gorrotatzen» dutenak badeute nora jo gaixotasun hori ebitatzeko. Baina, mesedez, ez joan inditarrengana razionalistak izan daitezela eskatzera. Sheriffaren bulegora abia daitezela aurrenik hura konbentzitzearren.

Listoren batek esango du exajaturua naizela, eta gauzak ez direla hain erradikalak, eta agian konforme nago berarekin. Eusko Jaurlaritzak ez du inor urkamendira bidali nahi. Ez omen zaio odola gustatzen. Aitzitik, gosez hiltzearen taktika aukeratu du bere gustokoak ez diren kultur sektore batzurentzat. Eta horretan asmatu egin du Jaurlaritzak, urkatzea bezain efektiboa bait da gosez hiltzen uztearena, baina alde batekin: kondenatutakoak gehiago tardatzen du bere kondenaz jabetzen eta erreakzionatzen.

Beste batetan, soldata sendo batez hornitutako bulego-tekniko batek militantzia eskatu zuen bezala, orain manikeismoa baztertuz pataleatzeko eskubidea ukatu nahi digute.

Josu LANDA

DIRUA ORDU GUZTIETAN

Ordu guztietan Kutxaren zerbitzuak zure mesedetan daude.

Hemen duzu gure Txatel Berdea. Txartel Berdearekin eragiketa guztiak, diru ateratzea, diru sartzea, etab. edozein ordutan egin dezakezu, gauean edo egunean, lanegunetan edo eta jaiegunetan. Txartel Berdeak ez du ezagutzen jairik.

Erlojua begiratu barik, behar dituzun soluziobideak zeure eskuetan daude:

- Edozein unetan dirua ateratzen.
- Dirua sartzen.
- Zure saldoa berehala ezagutzen.
- Taloi txekak eskatzen.

KREDITUA EDOZEIN TOKITAN

Bidai ajentzietan, hoteletan, jate-txetan, dendetan, erostetxe handietan.

Bizkaian 2.000 toki baino gehiagotan.

Munduan zehar 2.600.000 tokitan.

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartela erakutsirik NONAHI, txakur txiki bat ere gabe, erosiko duzu.

Horrela, ez duzu ganean dirurik eraman behar ez eta konturik atera behar.

Gauzez gozatzeko ez duzu itxaron behar. Pagatzeko itxaron behar duzu, gure kreditu osoa duzu eta.

ETA 5.000.000 TAKO SEGURU DOHAIN BAT

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartelarekin harantz honuntz ibiltzea ez da bakarrik eroso. Segurua baita.

Abioiez, trenez edo eta itsasuntziz egindako bidaiak txartelaz abonatzen badituzu, zuek eta zeure etxeak

istripuen kontrako aseguru bat duzue. 5.000.000 pztako asegurua hain zuzen. Dena debalde.

Horregaitik ere Bizkaiko Kutxaren Master Charge-a eduki eta erabili behar duzu.

Seguru gaude.

CAJA DE AHORROS
VIZCAINA

BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA

Bainan gu nahastaile omen gara
zeren herriak ez bait du
hainbeste istimatzen euskara.
Bainan hala balitz ere
gu herriaren alde
zeren herria bait gara gu ere.

Bitoriano Gandiaga

ARGIA ZABAL DEZAGUN